Република Србија
АГЕНЦИЈА ЗА КВАЛИФИКАЦИЈЕ

Извештај о реализацији активности професионалне оријентације у основним школама у Србији

Статистичка и квалитативна анализа података прикупљених електронским упитником о реализацији активности професионалне оријентације у основним школама у Србији; идентификовање кључних налаза и образаца;

Подршку реализацији истраживања пружио је регионални пројекат „Припрема за стручно образовање и обуку кроз каријерно вођење“, који спроводи Аустријска агенција за образовање и интернационализацију (OeAD).

Новембар, 2025. године

Увод

У складу са чланом 43. Закона о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 і 19/2025), у циљу сагледавања активности професионалне орјентације (у даљем тексту: ПО) које се тренутно спроводе у основним школама у Републици Србији, припремљен је упитник (Прилог 1) на који су дале одговор основне школе. Упитник је био анониман и намењен члановима Тима за професионални развој.

Подаци добијени анализом упитника послужиће као полазиште за планирање подршке школама у оквиру регионалног пројекта „Припрема за стручно образовање и обуку кроз каријерно вођење“, који спроводи Аустријска агенција за образовање и интернационализацију (OeAD). Добијени одговори помоћи ће бољем разумевању потреба школа и креирању адекватне подршке у области професионалне оријентације.

Фокус и главни циљ пројекта „Припрема за стручно образовање и обуку кроз каријерно вођење“ је подстицање развоја одрживог и висококвалитетног система професионалне оријентације, односно каријерног вођења и саветовања у основним школама. Посебан нагласак стављен је на промоцију стручног образовања и обука (у даљем тексту: VET), како би се омогућио лакши прелазак ученика из основне у средњу стручну школу и подржао развој њихових вештина за доношење информисаних одлука о будућем образовању и каријери, уз активно учешће наставника, родитеља, локалне и пословне заједнице.

На основу наведеног члана Закона школа у сарадњи са установама за професионалну оријентацију помаже родитељима, односно другим законским заступницима и ученицима у избору средње школе и занимања, према склоностима и способностима ученика и у том циљу прати њихов развој и информише их о карактеру и условима рада појединих занимања.

Ради праћења индивидуалних склоности ученика и пружања помоћи ученицима и њиховим родитељима, односно другим законским заступницима у избору средње школе и занимања, школа формира тим за професионалну оријентацију, у чијем саставу су стручни сарадници и наставници.

Тим за професионалну оријентацију реализује програм професионалне оријентације за ученике седмог и осмог разреда. У складу са чланом 43. *Закона о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 і 19/2025),* у циљу сагледавања активности професионалне орјентације (у даљем тексту: ПО) које се тренутно спроводе у основним школама у Републици Србији, припремљен је упитник „Упитник о реализацији активности професионалне оријентације у основним школама у Србији“. Истраживање је спроведено у сарадњи Министарства просвете Републике Србије и Агенције за квалификације Републике Србије. Циљ истраживања је сагледавање података о стању и динамици рада Тимова за професионалну орјентацију (Тима за ПО).

1. Особине узорка

Узорак је формиран из скупа основних школа (без специјализованих, музичких, балетских и школа за образовање одраслих), уз уважавање географског распореда школа у оквиру школских управа. Истраживање је спроведено на репрезентативном/стратификованом узорку установа за основно образовање. У истраживању је учествовало 250 основних школа, од укупног броја од 1201[1] (без специјализованих, музичких, балетских и школа за образовање одраслих) *основних школа* у Србији, што чини обухват од 20,82% основних школа.

Обухват школа и одабир узорка спроведен је у сарадњи са Министарством просвете, Одељењем за координацију рада школских управа и Школским управама: Школска управа Београд, Школска управа Ваљево, Школска управа Зајечар, Школска управа Зрењанин, Школска управа Јагодина, Школска управа Косовска Митровица, Школска управа Крагујевац, Школска управа Краљево, Школска управа Крушевац, Школска управа Лесковац, Школска управа Ниш, Школска управа Нови Сад, Школска управа Сомбор, Школска управа Ужице, Школска управа Чачак, Школска управа Пожаревац и Група за стручно-педагошки надзор у Новом Пазару.

Из сваке школске управе изабран је одређени број школа, пропорционално укупном броју за ту територију како би се осигурала укљученост свих региона. Школским управама упућен је захтев да се обезбеди покривеност узорком од 20% школа како би се обезбедила дефинисана, репрезентативна величина узорка, да у ситуацијама да неке школе не желе или нису у могуће да учествују у истраживању, буду замењене другим школама истог типа и из исте школске управе. Школе су биране по критеријуму:

- школе различите величине (мале, средње и велике),
- школе из урбаних и руралних средина,
- школе из социо-економски различитих окружења.

Статистичке методе примењене су на узорак како би се донели општи закључци. Одабир узорка омогућава да се циљано идентификују потребе школа и стање реализације услуга професионалне оријентације, и тиме фокус стави на циљеве истраживања без непотребног оптерећења школа које не могу активно учествовати у истраживању.

2. Структура и садржина упитника

Упитник је израдила Агенција за квалификације Републике Србије уз консултације са Министарством просвете Сектором за предшколско и основно образовање и васпитање.

Упитник је анониман и предвиђа један одговор по школи. Директорима школама укљученим у истраживање дата је могућност избора испитаника тако да је упитник могао да попуни директор школе, координатор Тима за ПО или други запослени кога делегира директор.

Упитник се састоји из целина:

– *Општи подаци - Подаци о географско територијалном распореду школа*

Испитаницима је дата могућности избора општине и надлежне школске управе на чијој територији се налази школа.

[1] https://opendata.mpn.gov.rs/otvoreni-podaci/osnovno-obrazovanje.html, датум претраге 11.11.2025. године

– *Подаци о Тима за ПО*

Овај део упитника односи се на организацију и састав Тима за ПО у школи, као и на сарадњу са спољним актерима и могућности стручног усавршавања чланова тима. Питања су намењена прикупљању информација о постојећим праксама и искуствима школа.

– *Планирање активности Тима за ПО*

Односи се на начине на које школе планирају активности професионалне оријентације и како се оне уклапају у укупно планирање рада школе. Питања имају за циљ да прикажу различите праксе и искуства школа у планирању рада тима, као и да помогну у бољем разумевању услова у којима се ове активности реализују.

– *Области, врсте и начин реализације активности професионалне оријентације*

Овај део упитника односи се на активности професионалне оријентације које се реализују у школи. Питања су усмерена на области, врсте и начине спровођења активности каријерног вођења и саветовања ученика, као и на облике сарадње са другим актерима у локалној заједници.

– *Обухват ученика и ефекти активности професионалне оријентације*

Овај део упитника односи се на укљученост ученика у активности професионалне оријентације и начине на које школа прати њихове ефекте, интересовање и развијене компетенције.

– *Организација, ресурси, праћење активности Тима за ПО*

Овај део упитника односи се на ресурсе и услове које школа има на располагању за спровођење активности професионалне оријентације – простор, материјале, дигиталне алате, време и административну подршку.

Упитник је садржао различите модалитете питања: питања вишеструког избора, отворена питања која су предвиђала есејски или краћи одговор, питања са понуђеним одговорима дефинисаним Ликертовом скалом.

3. Подаци о територијалном распореду школа

Из сваке школске управе изабран је одређени број школа, пропорционално укупном броју за ту територију како би се осигурала укљученост свих региона. Школе су распоређене на територији 16 школских управа и Група за стручно-педагошки надзор у Новом Пазару. Школе са територије 131 општине учествовале су у истраживању и дале одговор на упитник.

Табела 1. Распоред основних школа обухваћених истраживањем према школским управама

Редни број	Школска управа	Број школа
1.	Школска управа Београд	44
2.	Школска управа Ваљево	14
3.	Школска управа Зајечар	15
4.	Школска управа Зрењанин	19
5.	Школска управа Јагодина	7
6.	Школска управа Косовска Митровица	4
7.	Школска управа Крагујевац	19
8.	Школска управа Краљево	9

9.	Школска управа Крушевац	8
10.	Школска управа Лесковац	14
11.	Школска управа Ниш	13
12.	Школска управа Нови Сад	25
13.	Школска управа Сомбор	9
14.	Школска управа Ужице	6
15.	Школска управа Чачак	9
16.	Школска управа Пожаревац	31
17.	Група за стручно-педагошки надзор у Новом Пазару	4
	Укупно	250

4. Резултати истраживања

4.1. Подаци о Тиму за ПО

Подаци о Тимовима за ПО прикупљени су кроз низ питања нумерисаним од 1.1 до 1.6..

Тимови за ПО су успостављени у већини основних школа (питање 1.1.). Резултати показују да су Тимови за ПО формално формирани у 97,2% школа, док 2,8% школа нема формално формиран Тим за ПО (Графикон 1.).

Графикон 1.

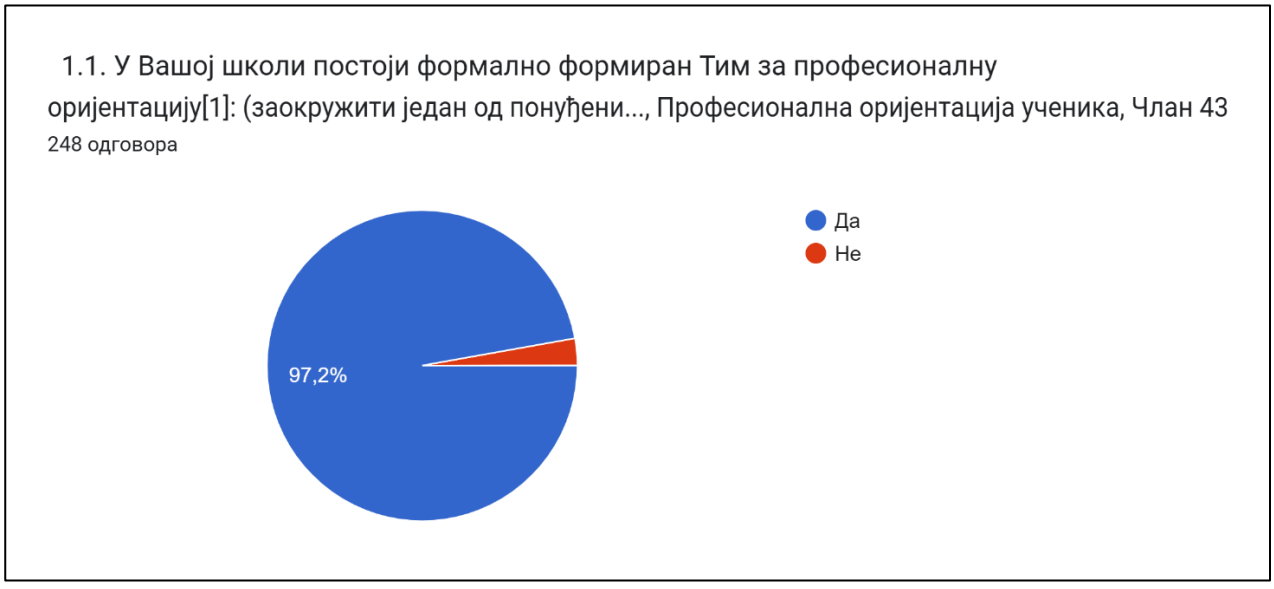

Језгро тимова (Графикон 2.) чине стручни сарадници 91,5% и одељењске старешине 85,9%. Наставници су укључени у 50,4% Тимова за ПО. Тимови најчешће, поред стручних сарадника, наставника и одељењских старешина, укључују: директора, педагошког асистента, наставнике разредне наставе, представнике ученичког парламента и савета родитеља.

Графикон 2.

Резултати указују да су Тимови за ПО добро успостављени у већини основних школа. Укљученост наставника у половини школа, може да укаже да постоји простор за њихово снажније ангажовање, како би се обезбедила већа интердисциплинарност и интегрисаност професионалне оријентације у наставни процес. Укључивање директора, педагошких асистената, ученика и родитеља може додатно допринети свеобухватности приступа и повезаности са свим релевантним актерима.

Основне школе успостављају сарадњу са спољним актерима у реализацији активности професионалне оријентације (Графикон 3.). Подаци показују да су средње школе (96%) готово универзални партнер. Више од половине школа укључује локалне послодавце, компаније и занатске радње (55%). Као трећи кључни партнер позиционира се Национална служба за запошљавање и локална самоуправа са којима сарађује половина основних школа. У реализацији активности професионалне оријентације школе сарађују и са установама културе и јавне институције у локалној заједници (47%), Центар за социјални рад (18%), друге установе за професионалну оријентацију (11%), удружења грађана (9,6%), високошколске установе (факултети и високе школе) (6%), Привредна комора Србије (регионалне коморе) (1,6%) и родитељи (1,2%).

Графикон 3.

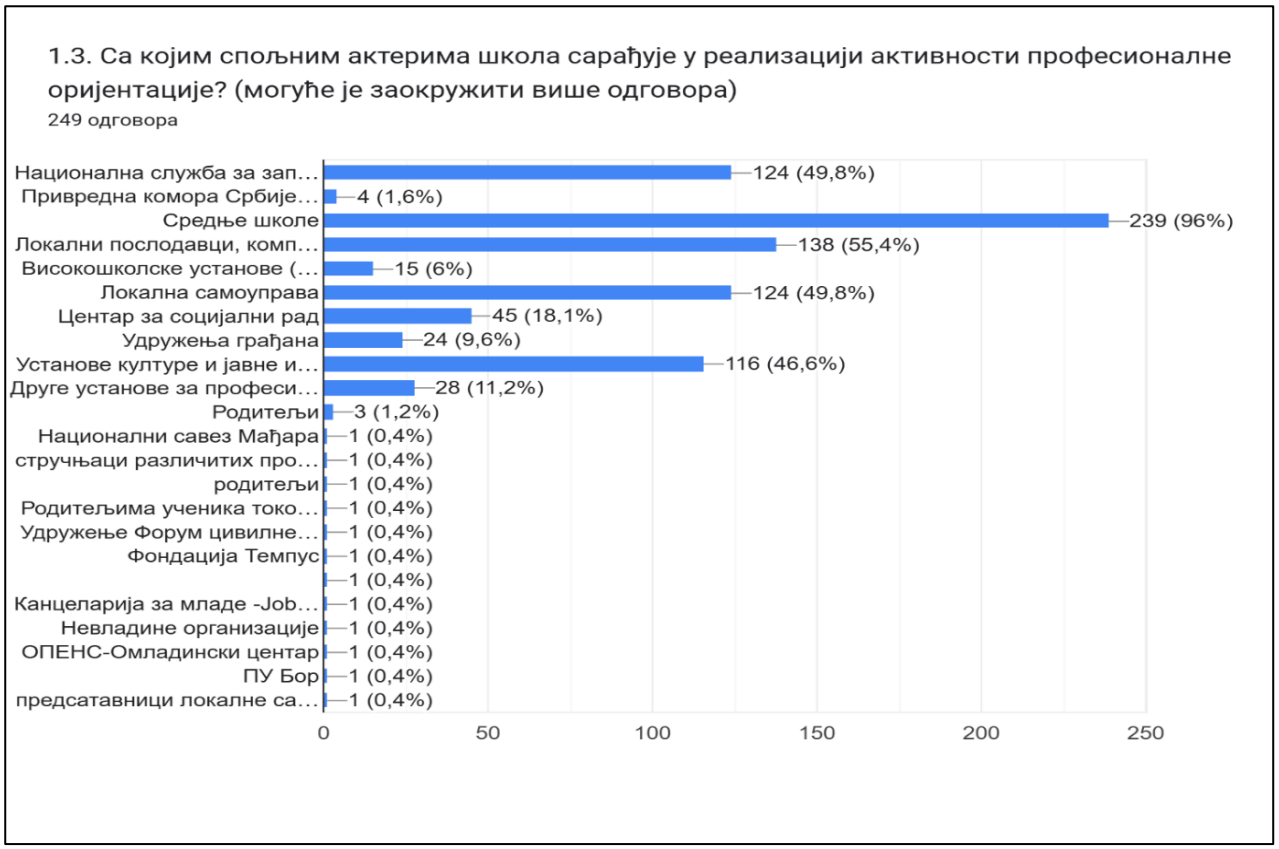

Може се закључити да већина основних школа развија разноврсну и функционалну мрежу сарадње са спољним актерима у реализацији активности професионалне оријентације. Најчешћи партнери су средње школе, што доприноси континуитету у преласку ученика на наредни ниво образовања. Истовремено, сарадња са локалним послодавцима и институцијама као што су Национална служба за запошљавање и локалне самоуправе показује да школе препознају значај повезивања са тржиштем рада. Сарадњу са установама културе и јавним институцијама у локалној заједници присутна је у готово половини школа. Учешће других актера попут Привредне коморе Србије (регионалних комора), родитеља ученика али и других актера (високошколских институција, удружења грађана) остаје ограничено, што може да укаже на простор за развој ширег партнерства у заједници ради унапређења активности професионалне оријентације.

Резултати указују да у већини основних школа тимови за ПО нису у довољној мери укључени у стручно усавршавање из области КВиС, иако је реч о области која захтева континуирано развијање компетенција и праћење нових приступа у раду са ученицима.

Према подацима (Графикон 4), видљиво је да постоји значајна варијабилност у похађању обука из области каријерног вођења и саветовања (КВиС). Највећи број школа навео је да нико из тима није похађао обуке (54,3%), док је мањи број школа имао једног или више чланова тима који су похађали једну (32 %) или више акредитованих обука (13,8%) из Каталога акредитованих обука Завода за унапређивање образовања и васпитања.

Графикон 4

Висок проценат школа без похађаних обука може указивати на неколико могућих узрока: ограничену понуду релевантних обука у Каталогу ЗУОВ-а, недовољну информисаност тимова о доступним обукама, недостатак финансијске или организационе подршке за учешће на обукама, перцепцију да активности професионалне оријентације нису приоритет у систему стручног усавршавања.

Резултати могу указати да је потребно системски унапредити доступност и подстицаје за стручно усавршавање чланова тимова за професионалну оријентацију у областима КВиС. Иако постоји позитиван тренд у делу школа које препознају значај ових обука, неопходно је обезбедити да свака школа има бар једног обученог члана тима како би се осигурао квалитет, конзистентност и професионални стандард у реализацији активности професионалне оријентације на нивоу целог система.

Нешто је већи ниво укључености тимова у друге облике стручног усавршавања (Графикон 5) у односу на акредитоване обуке из Каталога Завода за унапређивање образовања и васпитања. Иако се и даље велики број школа изјаснио да нико из тима није похађао такве обуке (47,8%), нешто већи број школа су навеле да је бар један члан тима похађао једну (35,2%) или више других обука (17%).

Графикон 5

Резултати указују да су школе у значајној мери користиле различите изворе неформалног или интерног усавршавања у области КВиС, које нису акредитоване у Каталогу ЗУОВ-а. Ово показује постојање интересовања и потребе да се компетенције из ове области унапређују, али и да формални систем акредитованих програма није једини извор стручног развоја.

Иако готово половина школа има бар једног члана тима који је похађао неки облик обуке из области каријерног вођења и саветовања, велики део школа и даље нема обучене чланове. Може се закључити да је потребно наставити са развојем доступних и тематски прилагођених програма стручног усавршавања, као и подстицати школе да у већој мери укључују чланове својих тимова у различите облике обука који доприносе унапређењу компетенција у овој области.

Висок проценат школа без иједне похађане обуке указује на неуједначен приступ у развоју стручних компетенција чланова тимова за професионалну оријентацију. Оваква ситуација може утицати на различит квалитет реализације активности КВиС међу школама и показује потребу за системском подршком у овој области.

Већина школа (98,8%) навела је да су чланови Тима за ПО упознати са садржајем Правилника о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања (Графикон 6), док трећина школа указује да њихови тимови нису упознати са овим документом.

Релативно висок ниво упознатости са Правилником о стандардима услуга КВиС представља позитиван показатељ институционалне свести и професионализације рада тимова за професионалну оријентацију. Ипак, потребно је наставити са активностима које ће осигурати да сви чланови тимова у основним школама буду у потпуности информисани и оспособљени за примену стандарда у пракси, како би се постигла конзистентност у квалитету услуга на националном нивоу.

Графикон 6

Резиме области „Подаци о Тиму за ПО“:

Анализа података прикупљених од основних школа указује да је систем тимова за професионалну оријентацију у великој мери институционално успостављен, али да постоје значајне разлике у нивоу функционалности и професионалне оспособљености тимова. Висок проценат школа са формално формираним тимовима (97,2%) представља важан предуслов за организовано спровођење активности КВиС, док њихов састав – у којем доминирају стручни сарадници и одељењске старешине – показује да су кључне школске службе активне у овом процесу. Ипак, уочљив је потенцијал за јаче укључивање наставника и других школских актера како би се обезбедила већа интердисциплинарност и системски приступ.

Школе у значајној мери сарађују са релевантним спољним актерима, посебно са средњим школама, Националном службом за запошљавање, локалним самоуправама и послодавцима, што указује на развијену мрежу партнерстава која подржава реализацију активности професионалне оријентације. Међутим, укљученост одређених актера као што су родитељи, привредне коморе, удружења грађана и високошколске установе остаје ограничена, што сугерише могућност за ширење партнерских односа и јачање повезаности са широм заједницом.

Највећи уочени изазов односи се на стручне компетенције тимова за професионалну оријентацију. Подаци показују да више од половине школа нема ниједног члана тима који је похађао обуку из области каријерног вођења и саветовања, било акредитовану или неакредитовану. Овај налаз упућује на потребу за системским унапређењем приступа стручном усавршавању, већом доступношћу релевантних програма, јачањем информисаности школа, али и подстицајима за учешће у обукама које су кључне за квалитетну и професионалну реализацију активности КВиС.

Иако већина школа наводи да су чланови тимова упознати са Правилником о стандардима услуга КВиС, и даље постоји простор за унапређење примене стандарда у пракси. Конзистентност у познавању и примени стандарда представља један од основних предуслова за осигурање једнаког квалитета услуга за све ученике.

Сагледано у целини, резултати указују да су Тимови за професионалну оријентацију стабилна основа за спровођење КВиС активности у основним школама, али и да је неопходно даље системско јачање њихових компетенција, боља интеграција у школско планирање, као и развијање шире и функционалније мреже партнерстава.

4.2. Планирање активности Тима за ПО

Подаци показују да огромна већина школа има интегрисан Годишњи план рада Тима за ПО у оквиру званичног Годишњег плана рада школе (Графикон 7). Само неколико школа је навело негативан одговор. Резултати указују да је област професионалне оријентације у великој мери институционализована у оквиру годишњег планирања рада школа.

Графикон 7

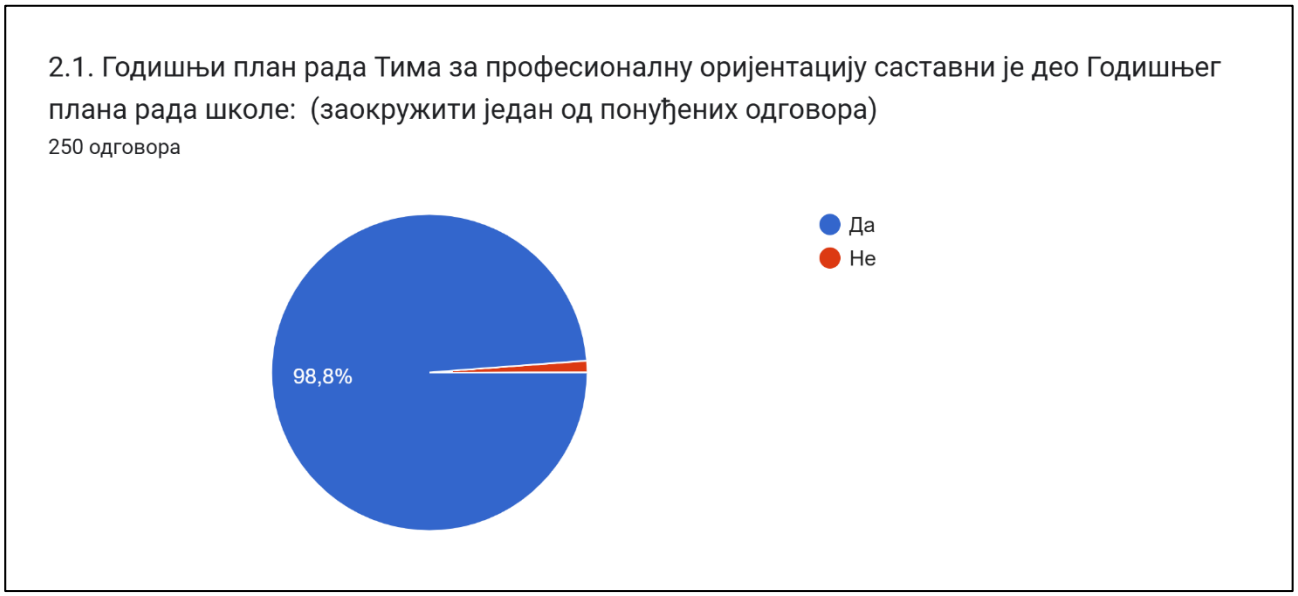

Већина испитаника (Графикон 8) исказала је висок степен слагања са тврдњом да „Тим за професионалну оријентацију учествује у припреми дела Школског програма и дела Годишњег плана рада школе који се односи на активности професионалне оријентације (Програм професионалне оријентације) и прати њихово остваривање“. Највећи број одговора концентрисан је у категоријама „углавном се слажем (3)“ и „у потпуности се слажем (4)”, док је број одговора у категоријама 1 и 2 (негативни ставови) занемарљив, а одговори 0 („немам довољно информација“) јављају се спорадично.

Графикон 8

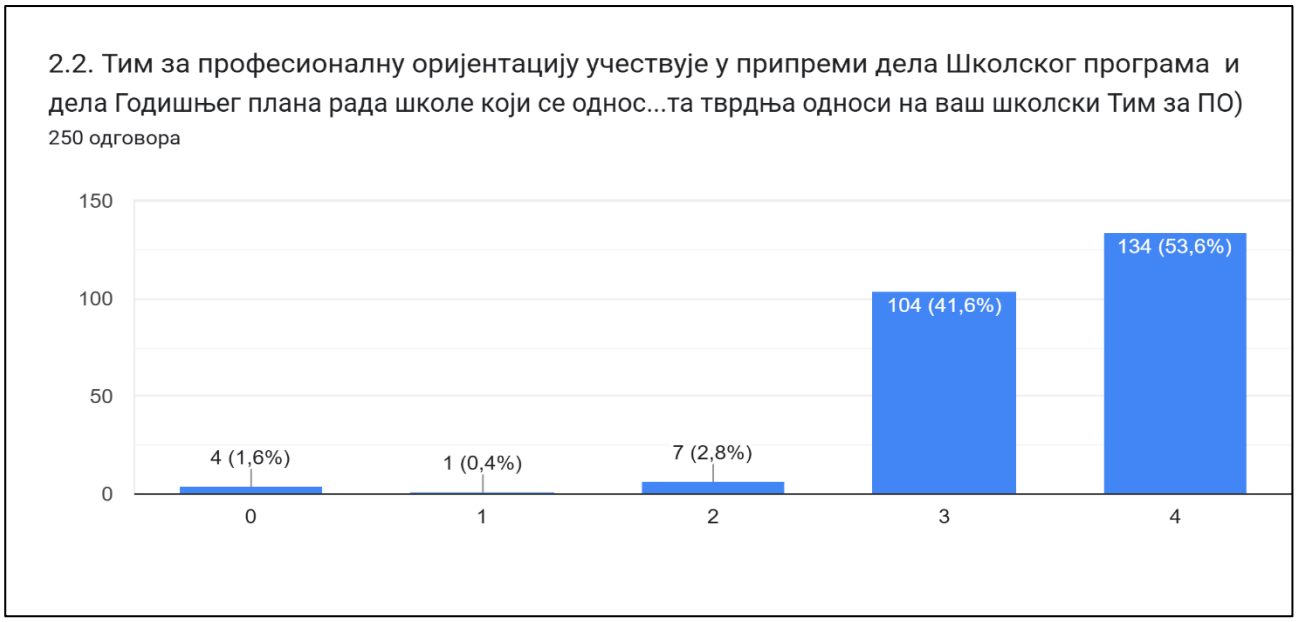

Више од половине школа (53,6%) у потпуности се слаже да Тим учествује у припреми и праћењу реализације програма ПО, 41,6% школа углавном се слаже, док мање од 5% школа није сагласан или нема довољно информација да процени.

Резултати указују да су активности професионалне оријентације у већини основних школа у Србији интегрисане у систем школског планирања. Тимови за ПО су у највећем броју случајева активно укључени у припрему, реализацију и праћење Програма професионалне оријентације. За потпунији развој, препоручује се наставак подршке школама у дефинисању индикатора праћења остварености плана, као и у оснаживању тимова за анализу и вредновање ефеката активности ПО.

Више од половине школа (59,8%) примењује Програм професионалне оријентације у потпуности, док мањи број школа наводи да се програм реализује делимично (36,1%) или је још увек у припреми (3,2%). Врло мали број школа изјавио је да програм није израђен (Графикон 9).

Графикон 9

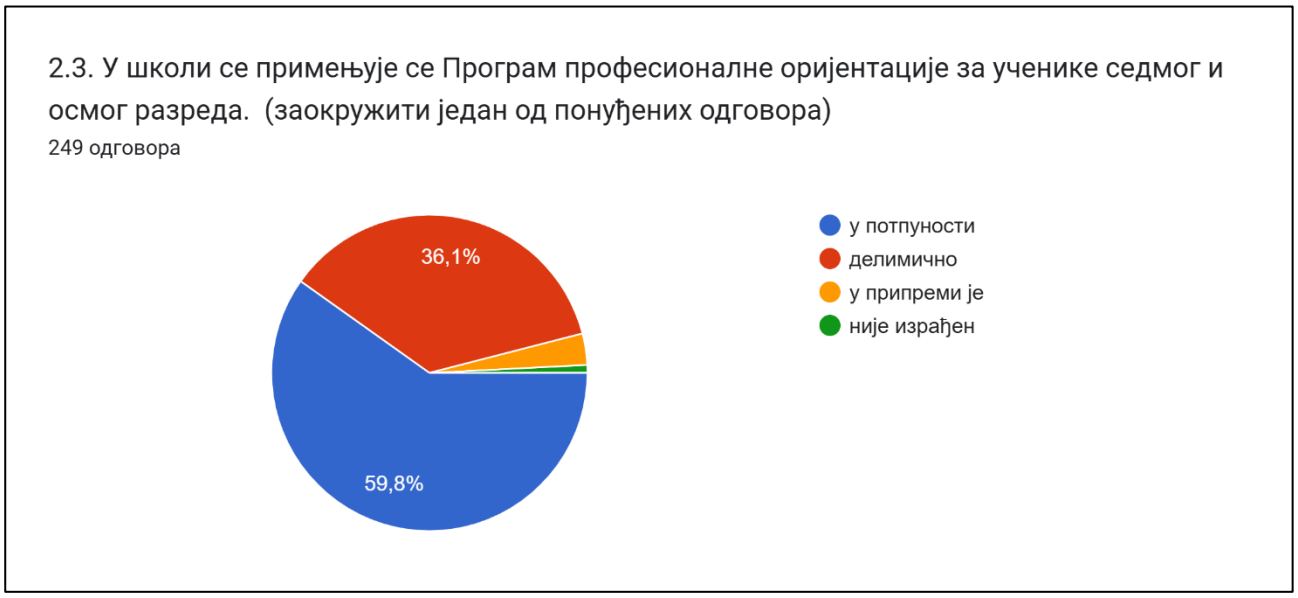

Велики број школа у Србији примењује Програм професионалне оријентације за ученике седмог и осмог разреда, што може представљати показатељ развијене праксе у области каријерног вођења и саветовања. Резултат може да укаже на неопходност за активностима подршке школама које су у процесу имплементације или примену спроводе делимично, како би се осигурала једнака доступност и квалитет програма у свим образовним установама.

Одговори на питање „Ко учествује у планирању активности професионалне оријентације у Вашој школи?“ (Графикон 10), показују да је Тим за (ПО) централни актер у процесу планирања активности, присутан у готово свим школама (96,8%). У значајном броју школа у процес се укључују и други учесници. Најчешће се у планирању, поред тима, појављују руководство школе -учествује у око 38,4% школа; стручни сарадници који нису чланови Тима за ПО укључени су у око 27,2% школа, као и ученици који су укључени у приближно 35,6% школа. Родитељи (26,4%), одељењске старешине који нису чланови тима (24,4%) и наставници који нису чланови тима (18%) нешто су мање заступљени.

Графикон 10

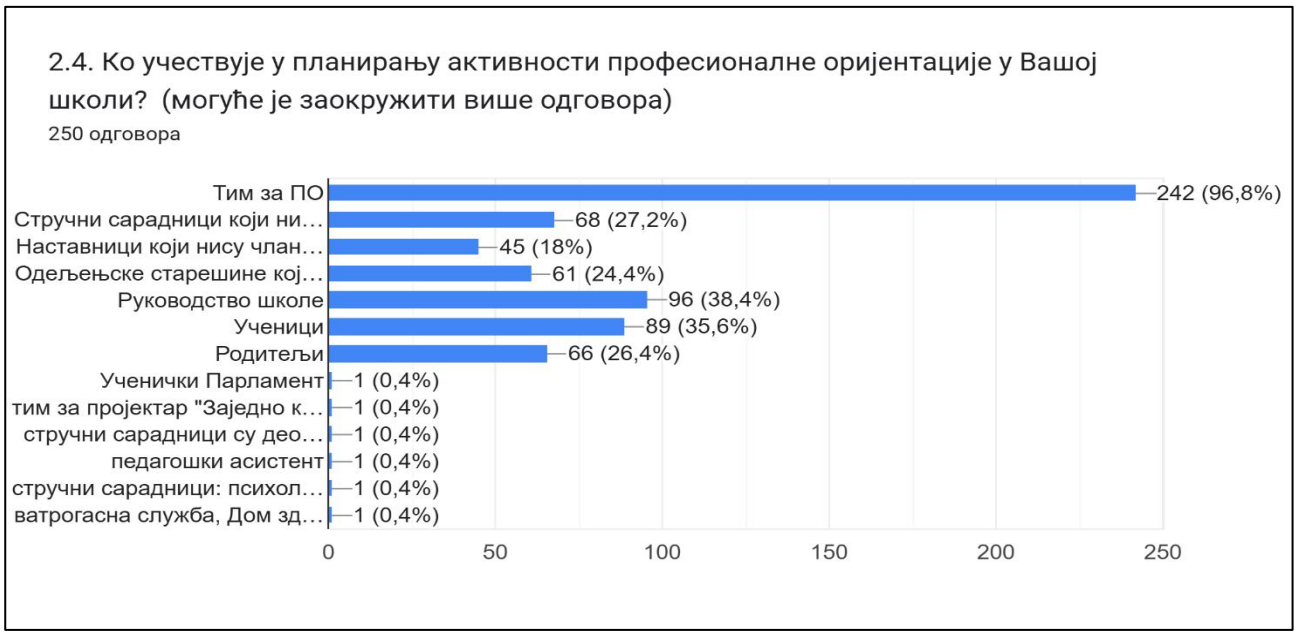

Резултати указују да је у већини школа процес планирања активности професионалне оријентације колаборативан, али и да постоји јасно језгро које чини сам Тим за ПО. У већини школа заснива се на раду Тима за ПО, уз значајно учешће руководства. Иако је у бројним школама уочљиво настојање да се процес отвори и за ученике, родитеље и наставнике, постоји простор за даље јачање тимског и партиципативног приступа.

Анализа добијених података о садржају Годишњег плана рада Тима за ПО (Графикон 11) показује да већина школа израђује структурисане годишње планове рада Тима за ПО. У мање од половине школа (око 40%) се јављају потпуни планови који садрже кључне компоненте: назив активности, опис и задатке, циљну групу, циљеве, исходе, носиоце, сараднике у реализацији, динамику и трајање, ресурсе и начин праћења активности. Око 30% школа има планове, најчешће без навођења ресурса или начина праћења. Око 20% има делимично развијене планове у којима се наводе само оперативни елементи (назив, носиоци, динамика). Само 10% школа има минимално структуиране планове.

Графикон 11

Најчешће су присутни елементи: носиоци активности, назив активности и задаци у оквиру активности, динамика и трајање, опис активности и задатака и циљна група, сарадници у реализацији. Најређе присутни елементи: ресурси (кадровски, материјални, временски), исходи активности, циљеви активности, начин праћења и вредновања активности.

Већина школа има стабилну и функционалну структуру планирања, али је потребно уједначити ниво детаљности и квалитета планова. Препорука може бити коришћење стандардизованог шаблона плана рада Тима за ПО и обавезно укључивање исхода, начина праћења и ресурса као саставних елемената, као и додатна подршка (обуке) школским тимовима у формулисању исхода и индикатора успеха активности.

Са тврдњом да се Годишњим планом рада школе, у делу који се односи на самовредновање, планирају активности у функцији самовредновања и унапређивања рада Тима за професионалну оријентацију сагласило се 68,7% школа.(Графикон 12).

Графикон 12

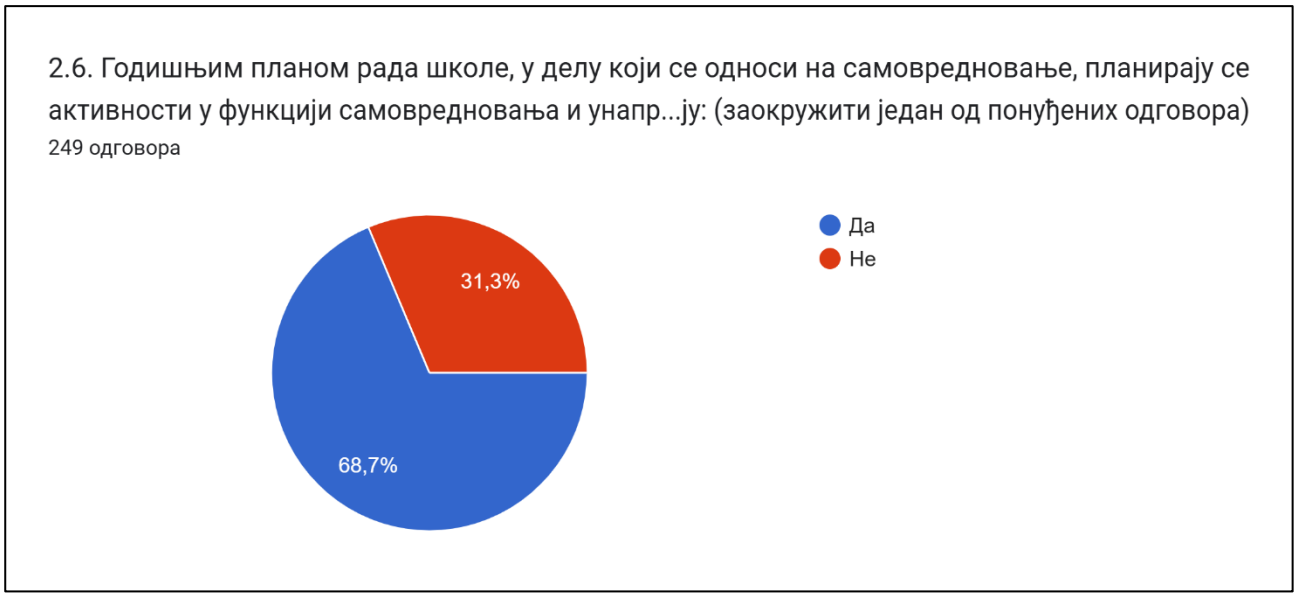

Већина школа (две трећине) планира активности којима се прати и унапређује рад Тима за ПО, што показује да у већини школа постоји бар формално препознавање потребе за самовредновањем када је реч о професионалној оријентацији. Једна трећина школа (31,3%) уопште не планира такве активности. Резултат може указати на потребу за јединственим смерницама за самовредновање рада Тима за ПО, стандардизованим инструментима, јачањем компетенција тимова за планирање, праћење и вредновање КВиС активности.

Резиме области „Планирање активности Тима за ПО“:

Резултати истраживања показују да је планирање активности професионалне оријентације у значајној мери системски и институционално утемељено у основним школама. Велика већина школа интегрише Годишњи план рада Тима за ПО у званичну школску документацију. Изостанак интеграције у малом броју школа указује на потребу за додатним подсећањем и подршком како би се обезбедило уједначено поступање у складу са прописима и континуитет у реализацији активности.

Подаци указују да је Тим за ПО централни актер у процесу планирања, при чему је његово учешће присутно у скоро свим школама. Процес планирања је у значајном броју школа колаборативан и укључује и друге актере – руководство, стручне сараднике, ученике и родитеље – што указује на постепено јачање партиципативног приступа. Може се уочити простор за додатно оснаживање

учешћа ширег школског колектива и заједнице у планирању, посебно наставника који нису чланови тима, као и родитеља.

Анализа структуре годишњих планова показује да већина школа има успостављену праксу планирања, али да постоје значајне разлике у нивоу детаљности и квалитету планских докумената. Потпуно структурисани планови са јасно дефинисаним циљевима, исходима, ресурсима и механизмима праћења активности заступљени су у мањем броју школа, док се најчешће изостављају управо оне компоненте које су кључне за мерење ефеката и квалитетно управљање процесом. Ово указује на потребу за стандардизацијом структуре планских докумената, као и за системском подршком школама у формулисању исхода, индикатора, ресурса и метода праћења.

Подаци да две трећине школа планирају активности самовредновања рада Тима за ПО указују на релативно добро развијену свест о значају праћења сопственог рада. Међутим, трећина школа која не планира такве активности представља важан сигнал да је неопходно обезбедити јединствене смернице, инструменте и препоруке за самовредновање и унапређивање квалитета КВиС активности на школском нивоу.

У целини, школе имају стабилну основу за планирање активности КВиС, али су потребне даље мере за унапређење квалитета, структурисаности и једнакости у планирању и праћењу рада тимова за ПО.

4.3. Области, врсте и начин реализације активности професионалне оријентације

На основу одговора испитаника на питање: „Које од наведених области активности каријерног вођења и саветовања (КВиС) се реализују у Вашој школи?“, уочава се да се у већини школа реализује област активности каријерно информисање (Графикон 13). Ова активност је присутна у готово свим одговорима, што је чини најзаступљенијом области активности КВиС, представља основу КВиС активности и најдоступнији је облик подршке ученицима. Каријерно саветовање је заступљено, али најчешће као додатак информисању**,** само мали број школа спроводи саветовање као самосталну, структурирану активност. Велики број школа наводи да спроводи обе активности – и информисање и саветовање. Обучавање за вештине управљања каријером је најређа активност и јавља се у занемарљивом броју одговора и наводи се као трећи елемент у комбинацији: *каријерно информисање, каријерно саветовање, обучавање за вештине управљања каријером.*

Графикон 13

Резултати показују значајне разлике међу школама: док неке реализују само основне КВиС активности, друге већ развијају напредније праксе. У већини школа доминира каријерно информисање, док је каријерно саветовање заступљено, али у осетно мањем обиму. Обучавање ученика за развој вештина управљања каријером спроводи тек мали број школа, што јасно указује на потребу за додатним оснаживањем Тимова и постепеним увођењем комплекснијих КВиС приступа. У целини гледано, школе најчешће пружају основни или средњи ниво подршке, док је напредни ниво који подразумева систематични развој каријерних компетенција ученика најређе присутан.

Ови налази указују на потребу за даљим јачањем капацитета школских тимова, развојем методолошких материјала и системским увођењем програма усмерених на развој каријерних компетенција ученика. Посебно је важно оснажити сегмент каријерног саветовања кроз јасније дефинисане моделе рада, континуиране обуке и доступније алате. Истовремено, неопходно је постепено уводити програме за развој вештина управљања каријером, како би школе могле равномерно да подрже ученике у планирању и управљању каријерним путем.

Тимовима је упућено питање у ком с наведене тврдње које описују различите аспекте рада Тим за ПО. Школе су коришћењем Ликертове скале ((0 - немам довољно информација, 1 - уопште се не слажем, 2 - углавном се не слажем, 3 - углавном се слажем, 4 - у потпуности се слажем)) оцениле следеће тврдње које описују различите аспекте рада Тима (Табела 1):

Табела 1

Редни број тврдње	Тврдња
1.	Организује и спроводи различите активности (активности каријерног саветовања, каријерног информисања и обучавања за вештине управљања каријером) у складу са Стандардима КВиС
2.	Организује и спроводи различите активности (активности саветовања, информисања и обучавања за вештине управљања каријером) кроз међупредметно повезивање исхода и садржаја различитих предмета
3.	Остварује сарадњу са релевантним актерима у локалној заједници (средње школе, Национална служба за запошљавање, локална самоуправа, привредни субјекти и др.) ради планирања и спровођења активности професионалне оријентације и подршке ученицима у избору даљег школовања
4.	Остварује сарадњу са другим тимовима у школи
5.	Сарађује са тимовима за ПО или тимовима за КВиС из других школа у локалној заједници ради размене информација и обезбеђивања континуитета подршке ученицима при избору даљег школовања
6.	Подстиче ученике да препознају, бележе и представе своја постигнућа, интересовања и искуства (нпр. кроз школске активности, учешће у пројектима, секцијама и слично).

Резултати су приказани на Графикону 14.

Графикон 14.

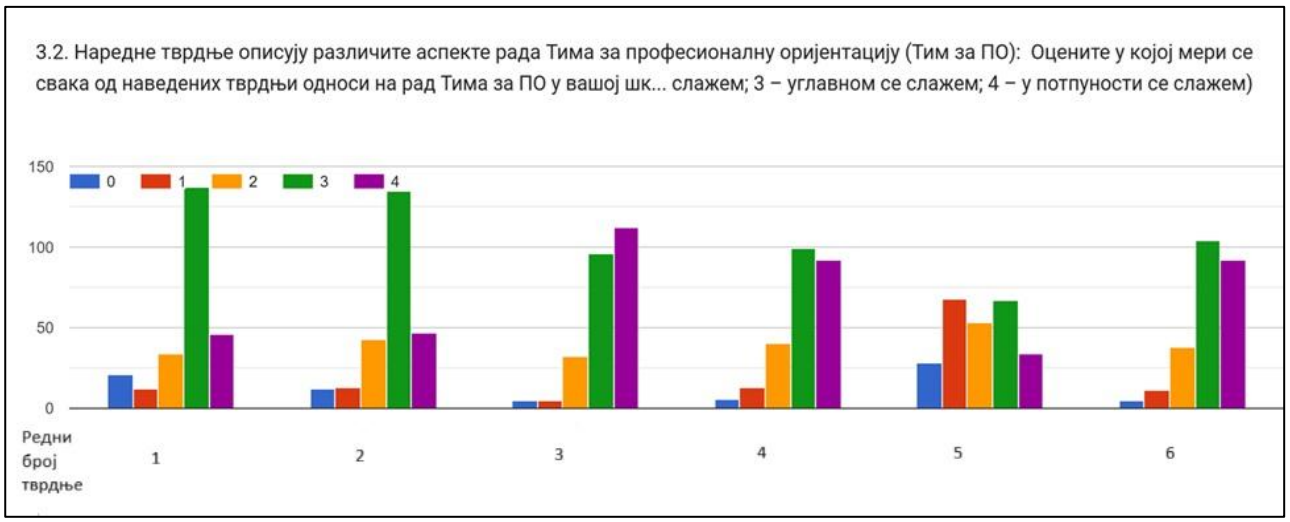

Укупни резултати показују да већина школа оцењује да Тим за професионалну оријентацију у значајној мери спроводи планиране активности каријерног информисања, саветовања и обучавања за вештине управљања каријером у складу са Стандардима КВиС. Позитивне оцене 3 и 4 су убедљиво најчешће, што указује на стабилност реализације ових активности у већини школа, оцене 1 и 2 су појединачне и малобројне. Постоји мањи број школа које нису у могућности да процене реализацију (оцена 0).

Одговори показују висок ниво слагања са тврдњом да Тим за професионалну оријентацију организује и спроводи различите активности (саветовања, информисања и обучавања за вештине управљања каријером) кроз међупредметно повезивање исхода и садржаја различитих предмета. Највећи број школа дао је оцене 3 („углавном се слажем“) и 4 („у потпуности се слажем“). Ово указује да већина школа препознаје међупредметно повезивање као део реализације КВиС активности и спроводи активности кроз различите предмете. Оцењивање са 4 је веома често, што говори да значајан број школа сматра да ово повезивање није само формално, већ и реално присутно у пракси. Оцена 2 се јавља повремено и указује да постоји група школа која још увек нема развијене механизме за интеграцију КВиС-а са различитим предметима или активности постоје, али не у довољној мери. Неслагање са тврдњом и тврдња да нема довољно информација су ретке. Тврдња добија углавном високе оцене, што показује да међупредметно повезивање представља снажан и уочљив део рада Тима за ПО у већини школа.

За тврдњу: *„Остварује сарадњу са релевантним актерима у локалној заједници (средње школе, НСЗ, локална самоуправа, привредни субјекти и др.) ради планирања и спровођења активности професионалне оријентације и подршке ученицима у избору даљег школовања“* има дистрибуција одговора у којој доминирају оцене 3 (углавном се слажем) и 4 (у потпуности се слажем) (Графикон 14). Ове две оцене се најчешће појављују у читавом низу одговора, што показује да већина школа процењује да Тим за ПО сарађује са различитим актерима у локалној средини у значајној мери и што указује да многе школе препознају сарадњу као устаљени и развијени сегмент рада тима. Оцена 2 – „углавном се не слажем“ јавља се повремено али у далеко мањем броју у односу на позитивне оцене, што може указати да део школа не препознаје овај тип сарадње у довољној мери или према њиховој процени овај аспект рада није развијен.

Резултати показују да Тим за ПО у већини школа успешно сарађује са другим тимовима унутар школе. Високе оцене (3 и 4) доминирају, што указује на добро успостављену унутрашњу координацију. Ниске оцене су малобројне, што значи да проблеми у сарадњи постоје само у ограниченом броју школа, док је број оних који немају довољно информација минималан. Укупно посматрано, сарадња Тима за ПО са другим тимовима може се окарактерисати као стабилна и функционална.

Сарадња Тима за ПО са тимовима из других школа је присутна, али није широко развијена. Значајан део школа има ниске оцене или нема довољно информација, што указује да овај сегмент рада представља једну од најслабије развијених области у поређењу са другим аспектима рада Тима за ПО.

На основу добијених оцена, уочава се да већина школа препознаје да њихови Тимови за професионалну оријентацију у доброј мери подстичу ученике да препознају и документују своја постигнућа, интересовања и искуства. Највећи број одговора налази се у распону 3 („углавном се слажем“) и 4 („у потпуности се слажем“), што указује на то да овај аспект рада Тимова у ширем систему функционише релативно стабилно. Иако доминирају високе оцене, приметан је и одређени број нижих оцена (1 и 2), што указује да постоји група школа у којима је ова активност мање развијена. Неколико школа оцењује и „0“, што показује да поједини наставници нису довољно упознати са радом Тима у овом сегменту. Укупно посматрано, налази указују да се у већини школа овај сегмент КВиС праксе успешно спроводи, али да и даље постоји простор за уједначавање пракси и развој структурираних модела којима би се осигурало да сви ученици систематски прате сопствени развој.

Прикупљени подаци показују да основне школе у Србији реализују широк спектар активности професионалне оријентације, али са значајним разликама у њиховој учесталости (Графикон 15).

Графикон 15

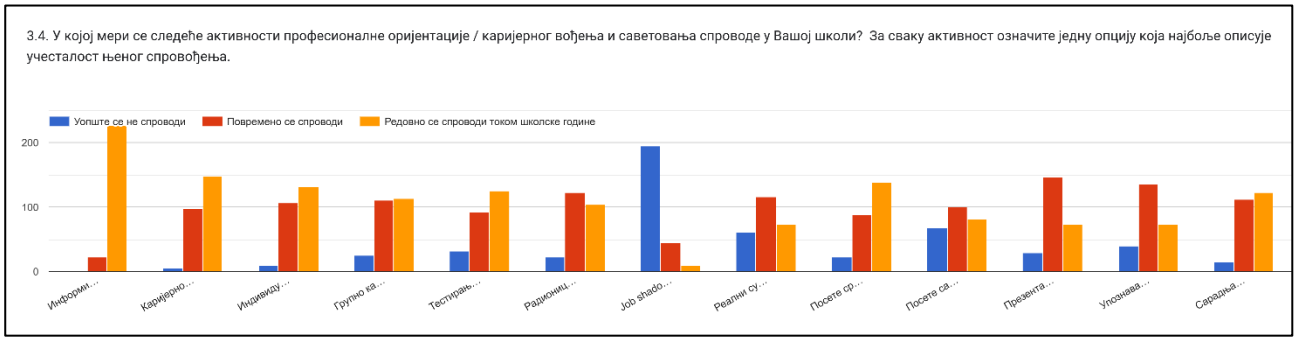

Најзаступљеније су активности информисања, пре свега о образовним профилима и могућностима наставка школовања, што се спроводи у готово свим школама. Посете средњим школама, сајмовима образовања и основно каријерно информисање о занимањима такође чине школске праксе. Индивидуално саветовање и радионице за развој вештина доношења одлука спроводе се у већини школа, али нередовно. Са друге стране, активности које захтевају већи ниво сарадње са локалном заједницом или структурисаније ресурсе — попут job shadowing програма, тестирања ученика и реалних сусрета са светом рада — знатно су мање заступљене. У целини, систем професионалне оријентације у основним школама почива на информисању, док су активности које доприносе продубљеном истраживању занимања и развоју каријерних вештина недовољно развијене.

Најзаступљеније активности које већина школа спроводи континуирано су:

- Информисање ученика о образовним профилима у средњим школама
- Посете средњим школама
- Каријерно информисање о занимањима и свету рада
- Посете сајмовима образовања
- Презентације бивших ученика / представника занимања

Средње заступљене активности које значајан број школа спроводи, али углавном повремено

- Индивидуално каријерно саветовање

- Групно каријерно саветовање
- Радионице за развој вештина доношења одлука
- Упознавање занимања кроз школске пројекте
- Сарадња са родитељима

Најмање заступљене активности које већина школа не спроводи или спроводи ретко

- Тестирање ученика
- Job shadowing – Сенка на послу
- Реални сусрети са светом рада / посете компанијама

Укупно посматрано, систем професионалне оријентације у основним школама највише се ослања на информисање ученика, док су активности које омогућавају практичније упознавање света рада и развој каријерних вештина недовољно развијене и углавном нерегуларне. Ови налази могу указати на потребу за јачањем сарадње са локалном заједницом, као и за системски планираном подршком школама у развоју практичних облика каријерног вођења и саветовања.

Одговори школа на отворено питање - опис активности које школе сматрају посебно успешним праксама

У овом сегменту упитника *Области, врсте и начин реализације активности професионалне оријентације* школе су описивале активности које сматрају посебно успешним.

Одговори школа откривају богат и разноврстан спектар активности професионалне оријентације, али и јасне обрасце који указују на најчешће и најделотворније праксе. Најзаступљенија група активности су „реални сусрети“ са светом рада. Највећи број школа наводи *реалне сусрете* - посете предузећима и институцијама као своју најуспешнију активност. Ученици обилазе локалне компаније и фабрике (наведени су *ТЕНТ, „Rauch“, Подгорина Фрукт*) поште, медицинске установе, културне институције, услужне радње, са туризмом повезане организације.
Као ефекте ученици добијају реалну слику о радним местима, процесима рада, условима, потребним вештинама и могућностима запошљавања у локалној заједници.

Друга по учесталости је активност посета средњим школама за које школе готово униформно истичу да су најкориснији начин да ученици разумеју образовне профиле, наставу, праксу и будуће могућности.

Једнако заступљена као претходно две описане су активност такође описане као најчешће где су школама гости из света рада – родитељи као представници различитих професија**,** стручњаци из локалне заједнице**,** бивши ученици и сл. Као ефекат школе описују да ученици добијају „информацију из прве руке“, постављају питања и граде реалистичну представу о занимањима.

Други најчешћи облик успешних активности је Тестирање и индивидуално саветовање на основу којих ученици добијају персонализоване препоруке. Опис ових активности односи се на: тестове способности, интересовања и личности (ТПИ, КОГ, упитници НСЗ, WayFi, MBTI варијације), индивидуалне саветодавне разговоре са психологом или педагогом, обавештавање родитеља о резултатима.

Школе описују радионица за развој самоспознаје и каријерних вештина које развијају: препознавање интересовања, вредности и способности, самопроцену, доношење одлука, планирање корака ка циљу, разумевање савременог света рада, повезивање личних карактеристика са занимањима (наведени су примери радионица: *„Моја интересовања“, „Ко сам ја у свету занимања?“, „Падобранац“, „Критеријуми за избор занимања“, „Мој избор – моја будућност“, „Слика савременог света рада“).*

Велики број школа организује школске сајмове занимања, сајмове образовања на нивоу општине, активност описана као „жива библиотеке“ занимања. Као ефекти ученици добијају синтетизован преглед школа, професија и образовних путева на једном месту.

Поједине школе издвајају иновативне приступе мултидисциплинарне и креативне активности: симулација занимања („Глумимо занимања“), креативне радионице (нпр. израда обележивача за дан писмености са техничарима штампе), огледни радови, интервјуи са стручњацима, вођење школских портфолија, новинарски клуб повезан са каријерним изборима. Ове активности комбинују самоспознају, практично искуство и информисање.

На основу описа активности школа може се закључити да школе најуспешнијим сматрају практичне, непосредне активности. У великој већини одговора истиче се да ученици најбоље реагују на активности у којима виде стварне професије, упознају реално радно окружење, разговарају са практичарима, могу да постављају питања и добију конкретне, животне примере.

Као један од кључних квалитета система КВиС, школе препознају снажну сарадњу са родитељима и локалном заједницом (родитељима као експертима, бившим ученицима, локалним фирмама и установама, Националном службом за запошљавање), иако у одговорима на питање ко су актери са којима најчешће сарађују не бирају ове актере.

Тестирање и индивидуално саветовање играју централну улогу у доношењу одлука. Тестови и разговори са психологом се у бројним школама наводе као *најкорисниј*и, посебно за несигурне ученике и оне који имају конфликт жеља и могућности.

Радионичарски приступ гради темеље каријерних компетенција. Школе истичу да радионице: развијају самоспознају, оснажују ученике за доношење одлука, подстичу критичко размишљање, оријентишу ученике ка дугорочним циљевима. Иако школе реализују велики број активности, може се закључити да велики део њих потиче из ентузијазма појединаца или добрих локалних веза, а не из уједначеног система.

Резиме области „Области, врсте и начин реализације активности професионалне оријентације“:

Резултати показују да је каријерно информисање најзаступљенија активност у основним школама и да представља основу КВиС подршке: присутно је у готово свим школама и обухвата широк спектар активности од информисања о образовним профилима до представљања занимања. Каријерно саветовање је заступљено у значајном броју школа, али пре свега као допуна информисању, док се као самостална и структуирана активност јавља ређе. Обучавање за вештине управљања каријером је најређе и присутно је у малом броју школа, углавном у комбинацији са прве две области.

Ове разлике указују на неуједначен развој КВиС праксе: док поједине школе спроводе само основне активности, друге су развиле напредније и комплексније моделе. Већина школа реализује основни или средњи ниво КВиС подршке, док је најнапреднији ниво који подразумева систематичан рад на развоју каријерних компетенција ученика најређе заступљен.

Школе у целини високо оцењују рад својих Тимова за ПО. Највише оцене добијају: спровођење различитих активности у складу са стандардима КВиС, међупредметно повезивање и сарадња са актерима у локалној заједници. Сарадња са тимовима других школа је најмање развијена област. Налази указују да Тимови успешно подстичу ученике да препознају и документују своја постигнућа. У већини школа овај сегмент КВиС праксе се успешно спроводи, али и даље постоји простор за уједначавање праксе и развој структурираних модела којима би се осигурало да сви ученици систематски прате сопствени развој. Анализа отворених одговора показује да су најуспешније и најчешће активности оне које укључују директан контакт ученика са светом рада: посете компанијама, институцијама и средњим школама, као и гостовања стручњака, родитеља и бивших ученика. Високо се вреднују и тестирања и индивидуално саветовање, као и радионице усмерене на самоспознају и доношење одлука. Најређе се спроводе job shadowing, тестирање и продубљени практични модели упознавања занимања.

У целини гледано, систем професионалне оријентације у основним школама највише се ослања на информисање, док су активности које омогућавају практично упознавање света рада и систематичан развој каријерних компетенција недовољно развијене. Налази указују на потребу за јачањем сарадње са локалном заједницом, развојем методолошких материјала, оснаживањем тимова и системским увођењем програма за развој каријерних вештина ученика.

4.4. Обухват ученика и ефекти активности професионалне оријентације

Подаци о броју ученика VII и VIII разреда показују значајну разноликост у величини школа које су учествовале у истраживању. Узорком су обухваћене школе веома различитих капацитета — од малих и комбинованих школа са тек неколико ученика завршних разреда, до веома великих градских школа са више од 500 ученика у VII и VIII разреду. Просечна величина генерације износи око 132 ученика, док медијана од 98 ученика указује да половина школа има мање од 100 ученика у завршним разредима.

Највећи број школа припада интервалу 80–160 ученика, што представља доминантан облик школске структуре у узорку. Овако широка варијабилност значајна је за тумачење података о спровођењу активности каријерног вођења и саветовања, јер услови за организацију, обим и приступачност тих активности могу бити различити у малим и у веома великим школама. Резултати стога одражавају реалну хетерогеност школских окружења у Србији и указују да се у планирању подршке школама морају узети у обзир различити капацитети, доступност ресурса и могућности за имплементацију активности професионалне оријентације.

Школе су процењивале у којој мери су ученици VII и VIII разреда били укључени у активности професионалне оријентације (Графикон 16). На основу података из узорка закључује се да активности професионалне оријентације у великој већини школа имају широк обухват.

Графикон 16

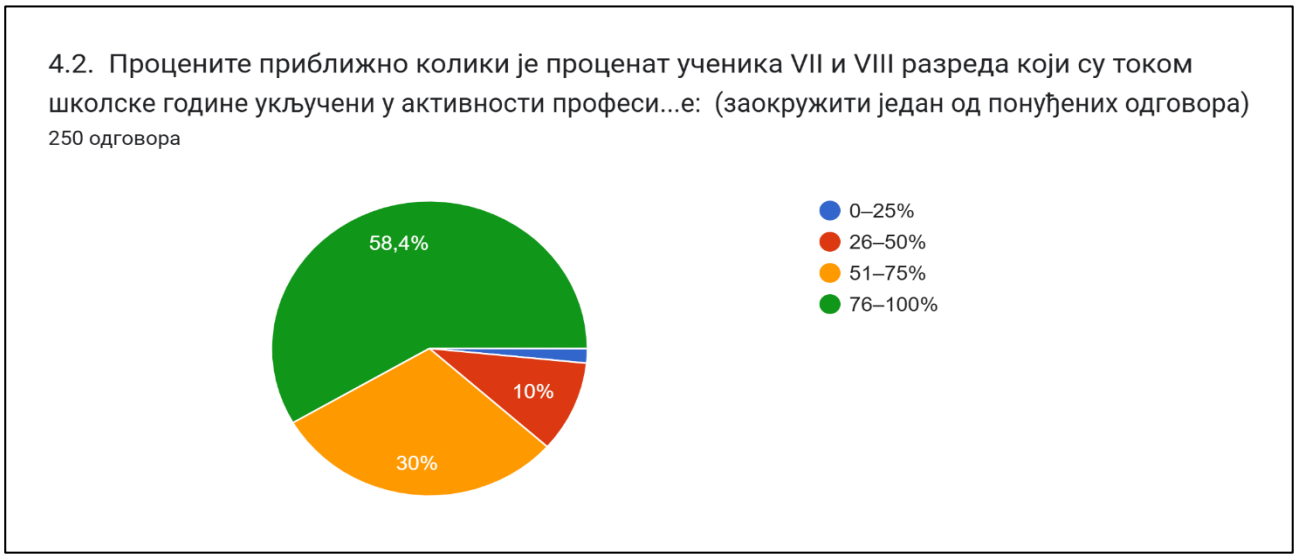

Висок ниво укључености ученика има готово две трећине школа и укључује најмање три четвртине ученика завршних разреда у активности професионалне оријентације. Стандардизоване праксе остварује преко 85% школа које укључују више од половине ученика у активности. Мали број школа има низак обухват. Само неколико школа наводи да обухвата мање од 25% ученика.

Већина школа има успостављену праксу процене потреба ученика у области КВиС/ПО, али уз постојећи простор за уједначавање пракси и јачање система у мањој групи школа које су исказале

неслагање или недовољну информисаност (Графикон 17). Одговори школа на питање о редовности планирања и спровођења испитивања потреба ученика за каријерним вођењем и саветовањем/професионалном орјентацијом показују релативно повољну слику у погледу праксе испитивања потреба ученика, али и даље присутне неуједначености у систему.

Графикон 17

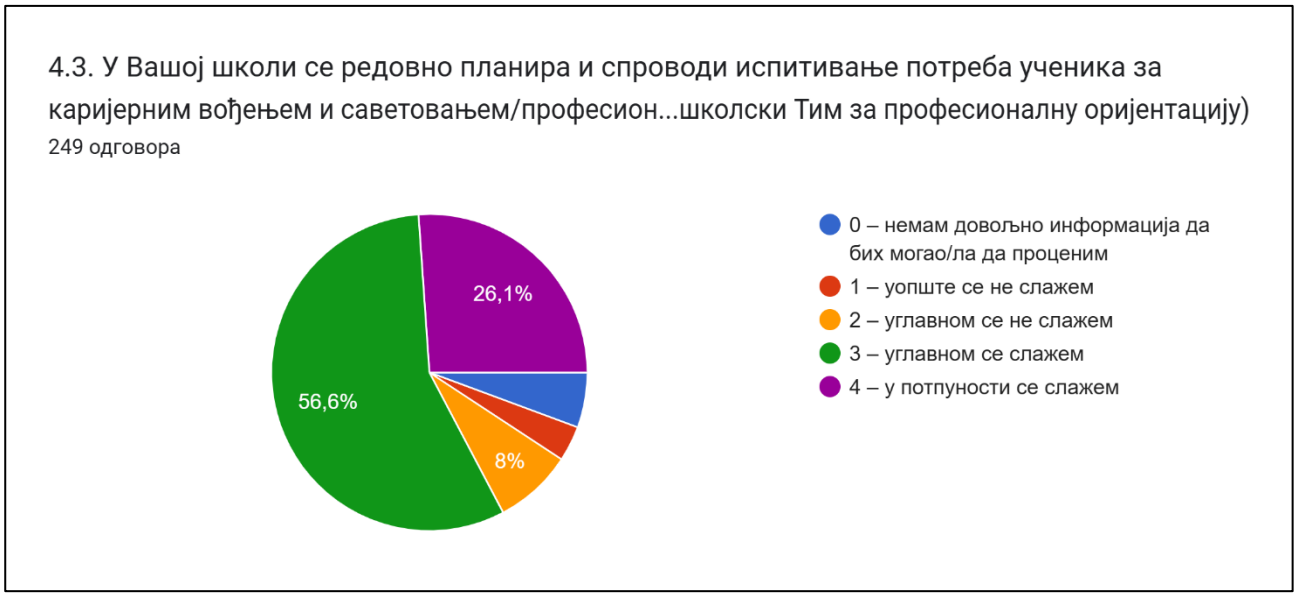

Највећи број школа оцењује тврдњу оценом 3 – „углавном се слажем“, што може да укаже да се у многим школама испитивање потреба ученика спроводи, иако не увек редовно или систематично. Ова оцена је убедљиво најзаступљенија у целом сету одговора. Други најчешћи одговор је 4 – „у потпуности се слажем“, што значи да део школа има јасно успостављену и редовну праксу испитивања потреба ученика. Мањи број школа наводи да испитивање потреба није довољно развијено (оцене 1 и 2) што указује да постоји група школа у којима испитивање потреба није интегрисано у рад Тима за ПО или није редовно. Део школа (5,6%) нема довољно информација о овом процесу.

Више од две трећине школа сматра да су активности Тима за ПО осмишљене тако да укључују различите групе ученика (Графикон 18). Највећи број школа изабрао је „3 – углавном се слажем“, а затим „4 – у потпуности се слажем“. Мали број школа означио је неслагање.

Графикон 18

Подаци указују да већина школа сматра да су активности професионалне оријентације у њиховим годишњим плановима осмишљене тако да укључују различите групе ученика. Код мањег броја школа јавља се процена да активности нису довољно разноврсне или усмерене ка ширем спектру ученика. Укупно посматрано, ова област је високо оцењена: већина школа планира активности ПО тако да оне обухватају широк круг ученика.

Анализа одговора на питање које вештине и компетенције се најчешће развијају (Графикон 19) показује да се кроз активности Тимова за професионалну оријентацију у већини школа најчешће развијају две групе компетенција: истраживање себе и формирање слике о себи и информисање и коришћење информација.

Графикон 19

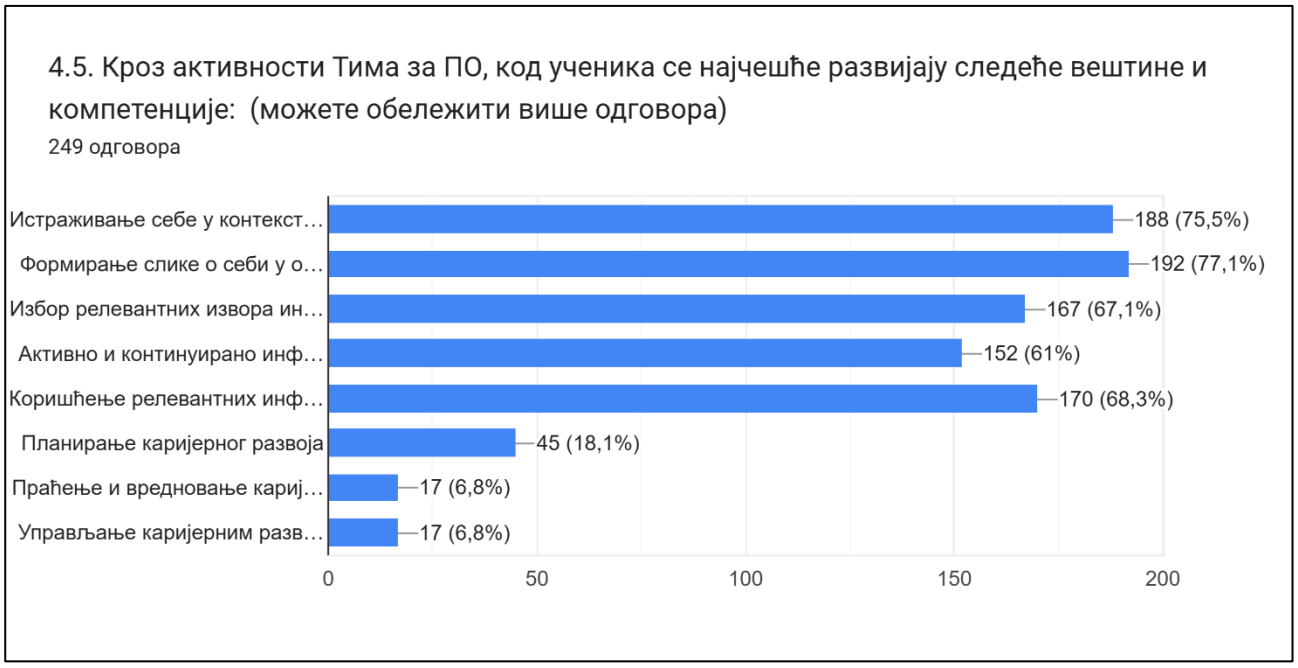

- Истраживање себе и формирање слике о себи: „Истраживање себе у контексту личног и професионалног развоја“ и „Формирање слике о себи у односу на образовне и каријерне могућности“. Ове две формулације појављују се у већини одговора, помиње се бар једна, а најчешће обе. Може се закључити да школе пре свега раде на упознавању ученика са сопственим интересовањима, вредностима и способностима и њиховим повезивањем са могућностима наставка школовања.
- Информисање и коришћење информација: „Избор релевантних извора информисања“, „Активно и континуирано информисање…“, „Коришћење релевантних информација ради доношења одлука“. Ове компетенције се веома често јављају у комбинацији са самопроценом. Резултат указује да су активности усмерене на то да ученици науче где да траже поуздане информације и како да их користе при избору школа и будућих каријера.

Компетенције вишег нивоа – као што су планирање, праћење и вредновање каријерног развоја и управљање каријером у условима прелаза и неочекиваних промена, знатно су ређе заступљене. Ово указује да су школске активности углавном усмерене на самоспознају и информисање као припрему за избор средње школе, док је систематски рад на планирању и праћењу каријерног развоја још увек у мањој мери интегрисан у праксу.

Из одговора се види да школе ПО повезују са скоро свим међупредметним компетенцијама кроз активности професионалне оријентације, али са јасном хијерархијом (Графикон 20). Најчешће помињане компетенције су комуникација (84,3%) и компетенција за учење (80,7%) појављују се у већини одговора. Сарадња (75,1%), предузимљивост и оријентација ка предузетништву (71,9%) једне су од централних компетенција у већини одговора. Веома честе се наводи рад са подацима и информацијама (67,5%), одговорно учешће у демократском друштву (63,9%) и дигитална компетенција (59,8%). Често, али нешто мање наглашене су компетенције: Решавање проблема (51%), Одговоран однос према околини (37,3%), Одговоран однос према здрављу (35,3%). Најређе присутна је Естетичка компетенција (21,3%). Већина школа означава више компетенција истовремено (често 6–10 по одговору), што показује да ПО виде као широко интегративно поље, а не као уску, специјализовану активност.

Графикон 20

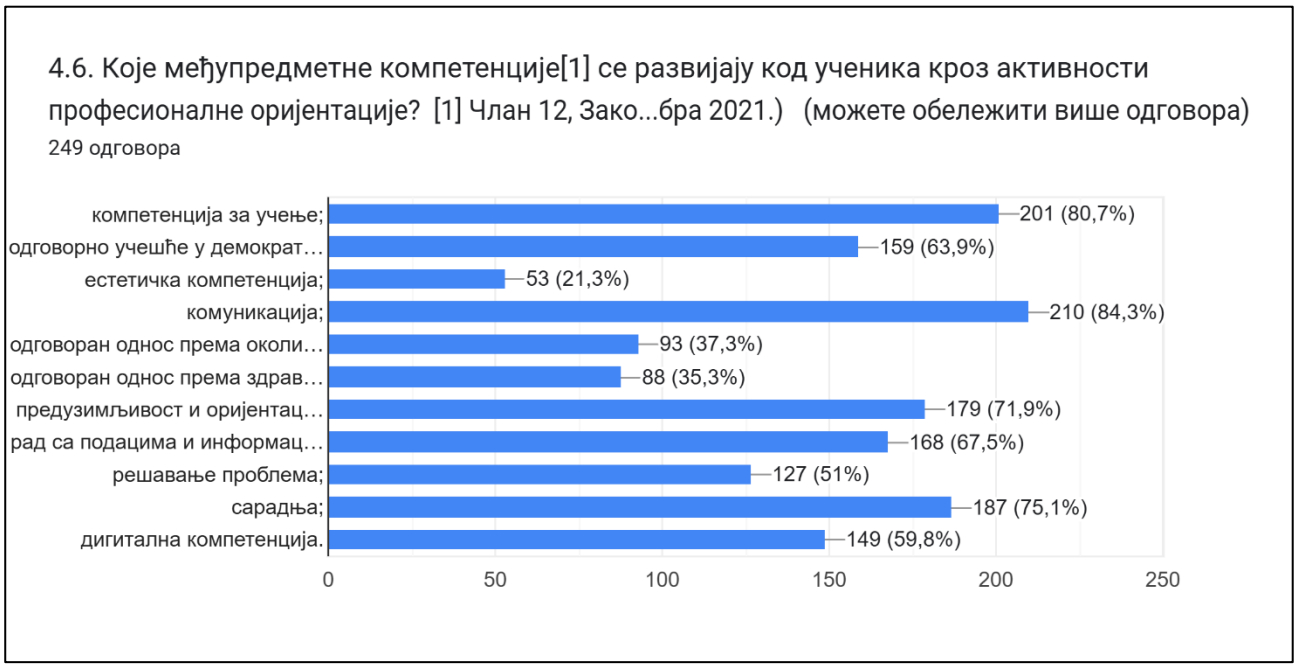

Најизраженији фокус у одговорима школа усмерен је на компетенције учења, комуникације и предузимљивости, уз јасно присутне елементе рада са информацијама, сарадње и дигиталних вештина. Управо ове компетенције представљају темељ за самостално планирање каријере и успешно сналажење на савременом тржишту рада. Значајан број школа наглашава и дигиталну компетенцију што може да показује да се активности све више реализују кроз дигиталне алате и платформе.

С друге стране, естетичка компетенција, као и компетенције повезане са здрављем, благостањем и односом према окружењу, мање су наглашене. Ово може указивати на област која заслужује даљи развој и потребу да се у материјалима и обукама јаче истиче повезаност професионалне оријентације са менталним здрављем ученика, њиховим општим благостањем и принципима зелене транзиције.

Више од половине школа оцењује заинтересованост ученика за активности професионалне оријентације (Графикон 21) као добру (53,2%). То указује да већина ученика учествује редовно и са позитивним ставом, али да постоји простор за додатну мотивацију и јачање привлачности активности ПО.

Графикон 21

Подједнак број школа наводи умерену (20,8%) и високу (22,8%) заинтересованост. Умерена заинтересованост може да упућује да ученици учествују, али не увек са континуитетом или личном иницијативом. Висока заинтересованост указује на веома добро организоване активности, функционалне школске тимове и контекст у којем ПО има јасан значај за ученике. Веома слаба заинтересованост наведена је у појединачним случајевима и овај одговор је релативно ретко наведен. Ови налази указују да већина ученика активно учествује у активностима професионалне оријентације и да школе у значајној мери успевају да их мотивишу. Истовремено, постоји простор за додатно подстицање ученика у школама које су пријавиле умерену или ниску заинтересованост.

На основу одговора школа, уочава се јасна тенденција у начину на који ученици најрадије учествују у активностима професионалне оријентације (Графикон 22). Највећи број школа (41,2%) наводи да ученици најрадије учествују кроз радионице и разговоре у одељењу. Овај облик рада је перципиран као најприступачнији, најмање формалан и најближи свакодневном школском контексту. Као други по заступљености облик учешћа, који наводи веома висок број школа(38,2%) је учешће ученика кроз посете школама, компанијама или установама. Овај налаз указује на то да су ученицима најинтересантније активности које омогућавају директно искуствено учење, упознавање реалног радног окружења и контакте са стручњацима.

Графикон 22

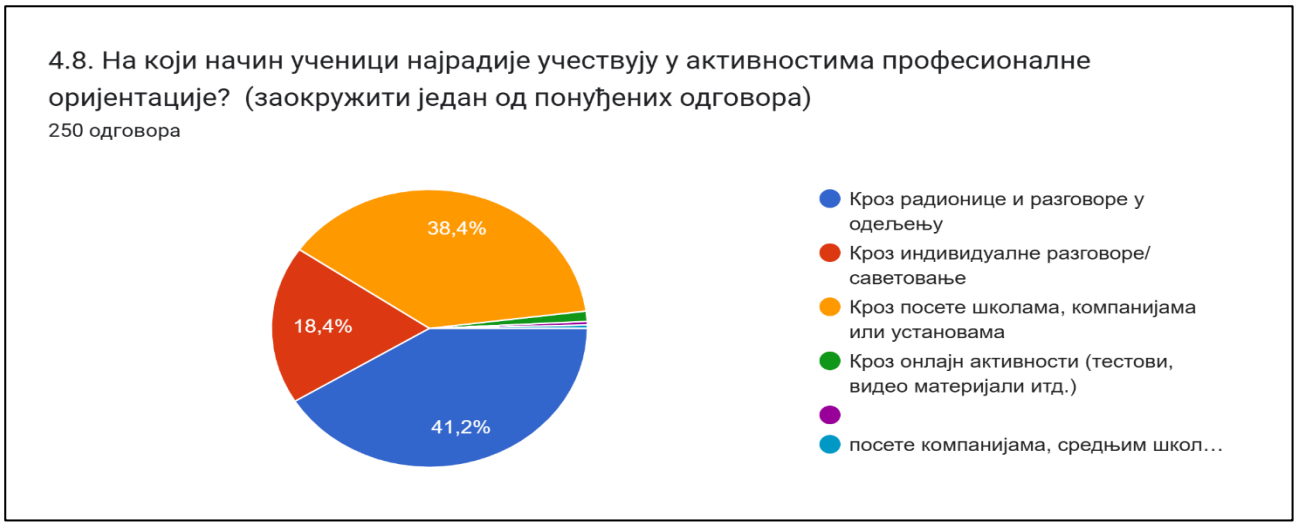

Значајан број школа (18,4%) наводи и индивидуалне разговоре/саветовање. Ученици их бирају када имају конкретну недоумицу, потребу за подршком или лични изазов.

Најмање школа наводи да ученици најрадије учествују кроз онлајн активности (тестови, видео материјали и др.). Овај налаз је важан, јер показује да дигитални формати, иако корисни као допуна, нису довољни да одрже мотивисаност ученика ако се користе самостално и без живе интеракције. Ученици највише воле живу интеракцију, тимске активности и активности које укључују практично искуство. Индивидуално саветовање је важан, али мање доминантан начин учешћа, док онлајн формати представљају најмање пожељан избор.

На основу добијених података на питање о начину прикупљања повратних информација од ученика (Графикон 23) већина школа навеле су да прикупљају повратне информације од ученика, али се уочава јасна разлика у начину и степену формалности овог процеса.

Графикон 23

Највећи број школа (63,9%) наводи да повратне информације прикупља кроз разговоре са ученицима. Овај приступ омогућава непосредан увид у утиске ученика, али уједно носи ризик да информације остану фрагментарне, неевидентиране и недовољно употребљиве за систематско планирање.

Мањи број школа (22,9%) користи анкете и упитнике што представља формалнији и структуиран вид процене. Овај приступ омогућава систематизацију података, упоредивост из године у годину и употребу резултата при планирању рада Тима за ПО. Ова пракса није доминантна – што указује да велики број школа још увек није успоставио јединствен механизам за праћење ефеката активности. Одређени број школа истиче да не прикупља повратне информације (7,2%), или да то „још увек не спроводи, али је планирано“. Ово показује да постоји простор за развој прецизнијих алата и подршке школама у овој области, посебно у погледу увођења стандардизованих упитника и вођења евиденција.

Одговори школа показују да се ефекти активности професионалне оријентације (информисаност, мотивисаност и способност ученика да донесу одлуку о даљем школовању) прате у различитој мери (Графикон 24), али да већина школа има неки вид праћења, са значајним варијацијама у структури и систематичности овог процеса. Најзаступљенија пракса је повремено праћење ефеката. Велики број школа (40,8%) наводи да ефекте повремено прати. Ово упућује на то да школе реагују када се за то укаже потреба, али да процес није у пуној мери систематизован. Повремено праћење омогућава стицање основног увида, али не обезбеђује континуирано праћење напредовања ученика током школске године.

Графикон 24

Знатан број школа редовно прати ефекте (40%). Ово указује на то да се активности професионалне оријентације у тим срединама посматрају као структурни део школског програма и да Тимови за ПО имају развијене форме праћења. Овај позитиван налаз, јер указује на растућу свест о важности евалуације. Систематично праћење уз утврђен поступак наводи мањи број школа (9,2%). Овакве школе имају јасно дефинисану методологију, алате и процедуре (план евалуације, годишње упитнике, интерне извештаје, анализе успеха у упису и сл.). Ово представља највиши степен зрелости система ПО у школама, и управо овакве школе могу имати развијене праксе које се могу даље унапређивати и делити.

Мањи број школа (4,4%) означио је да се ефекти уопште не прате што указује на непостојање алата, поступака или капацитета, али и на простор за интервенцију и подршку кроз развој модела праћења, шаблона и јаснијих смерница. Одређен број одговора (5,6%) гласи „немам довољно информација да проценим“, што може указивати на: недовољну информисаност чланова Тима за ПО о постојећим активностима, нејасно дефинисане улоге или слабу интерну комуникацију. Непостојање праћења и недостатак информација у појединим школама указују на потребу за подршком — посебно кроз јасне алате, упутства и системске механизме евалуације.

Ниво уређености и стандардизације вођења евиденције о активностима професионалне оријентације веома је различит (Графикон 25). Одговори школа показују да се у највећем броју случајева евиденција о активностима професионалне оријентације води али без јединственог приступа (54%).

То значи да школе заиста бележе активности али да нема јасно дефинисаног, школским актом утврђеног поступка, не постоји јединствен образац на нивоу школе и да начин евидентирања често може зависити од појединачних наставника или стручних сарадника. Овај модел је бољи од ситуације без евиденције, али истовремено отежава праћење, анализу и упоредивост података, како у оквиру школе, тако и на нивоу система.

Графикон 25

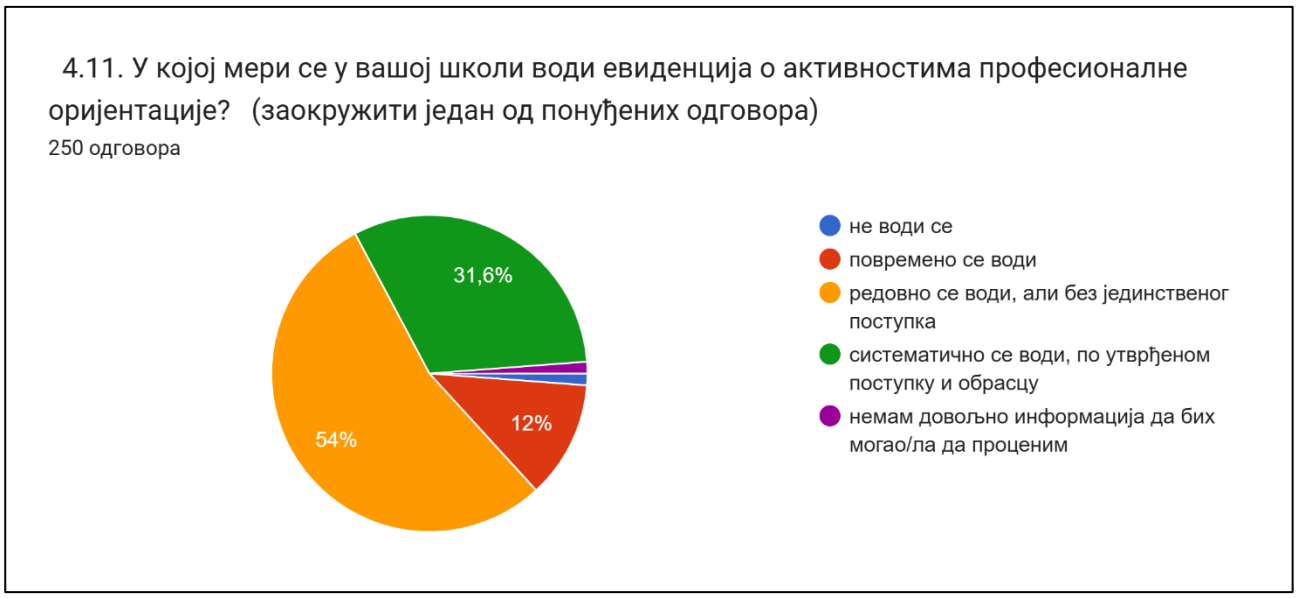

Одговор да евиденције води Систематично, по утврђеном поступку и обрасцу дало је 31,6% школа, значајан и охрабрујући сегмент. Резултат може да укаже да трећина школа има јасно дефинисану процедуру у неком од школских докумената, прописане обрасце/формуларе за евиденцију активности и праксу доследног попуњавања и архивирања документације. Оваква пракса може омогућити извештавање и повезивање евиденције са праћењем ефеката. 12% школа наводи да се евиденција повремено води. Поједине активности се евидентирају, али се то не дешава континуирано.

Мањи број школа (1,2%) одговорио је да евиденција уопште не постоји. Исти проценат школа навео је да нема довољно информација да би проценио/ла да ли се евиденција води и како.

Резиме области „Обухват ученика и ефекти активности професионалне оријентације“:

У истраживању су учествовале школе веома различитих величина, од малих сеоских до великих градских школа, што показује да професионална оријентација функционише у веома различитим условима. И поред таквих разлика, подаци показују да већина школа обезбеђује широк обухват ученика: готово две трећине школа укључује најмање три четвртине ученика VII и VIII разреда у ПО активности. Низак обухват је реткост.

Школе у највећој мери и редовно процењују потребе ученика за ПО, али уз уочљиве разлике у систематичности: док значајан број школа има добро устаљене праксе, мањи број још увек није развио редовне процедуре. Слично томе, већина школа планира активности тако да укључи различите групе ученика, али део школа указује да су им активности недовољно разноврсне.

Када је реч о ефектима, школе најчешће развијају компетенције самоспознаје и информисаног одлучивања: упознавање себе, интересовања и способности, као и коришћење релевантних информација о школама и занимањима. Компетенције напреднијег нивоа (планирање, праћење и управљање каријером) ређе се развијају. Најчешће повезане међупредметне компетенције су комуникација, учење, сарадња и предузимљивост, док су компетенције здравља, благостања и екологије мање у фокусу. Ученици најрадије учествују у ПО кроз радионице и групне разговоре, а затим кроз посете школама, предузећима и установама. Индивидуално саветовање је мање доминантно, док су онлајн активности најређе први избор ученика.

Повратне информације школе најчешће прикупљају кроз разговоре, ређе кроз формалне анкете. Ефекти активности најчешће се прате повремено или редовно, али само мањи број школа има систематизовану процедуру и утврђене инструменте. Евиденције активности постоје у већини школа, али више од половине нема јединствен образац или стандарде.

4.5. Организација, ресурси, праћење активности Тима за професионалну оријентацију (простор, материјали, дигитални алати, административна и организациона подршка)

Подаци показују да школе генерално имају основне услове за спровођење активности професионалне оријентације, али уз значајна ограничења у појединим областима (Графикон 26).

Већина школа (готово три четвртине) има простор који је *потпуно (41,6%)* или *углавном доступан (31,2%)* за реализацију КВиС активности, што указује да физички услови нису велики ограничавајући фактор за већину. 14,4 % школа има само делимичан приступ простору, док мањи број (око 6%) уопште нема одговарајући простор, што може утицати на квалитет и учесталост спровођења активности.

Већина школа има релативно добру доступност дигиталним алатима и онлајн платформи за спровођење активности професионалне оријентације. Највећи део школа наводи да су ови ресурси у потпуности доступни у 40,8% школа и углавном доступни у 32,4% школа, што указује на повољну дигиталну инфраструктуру у систему основног образовања. Ипак, део школа (око петине 21.1%) наводи да су дигитални алати доступни само повремено или у ограниченом обиму, што упућује на постојеће разлике у техничким условима и могућностима за континуиран рад. 5.6% процената школа уопште нема приступ дигиталним ресурсима, што представља ризик за неједнак приступ квалитетним КВиС услугама. Укупно гледано, резултати указују на позитиван тренд у примени дигиталних алата, али и на потребу за даљим улагањем у равномерну дигиталну опремљеност школа, како би све школе могле да реализују савремене и интерактивне активности професионалне оријентације.

Графикон 26

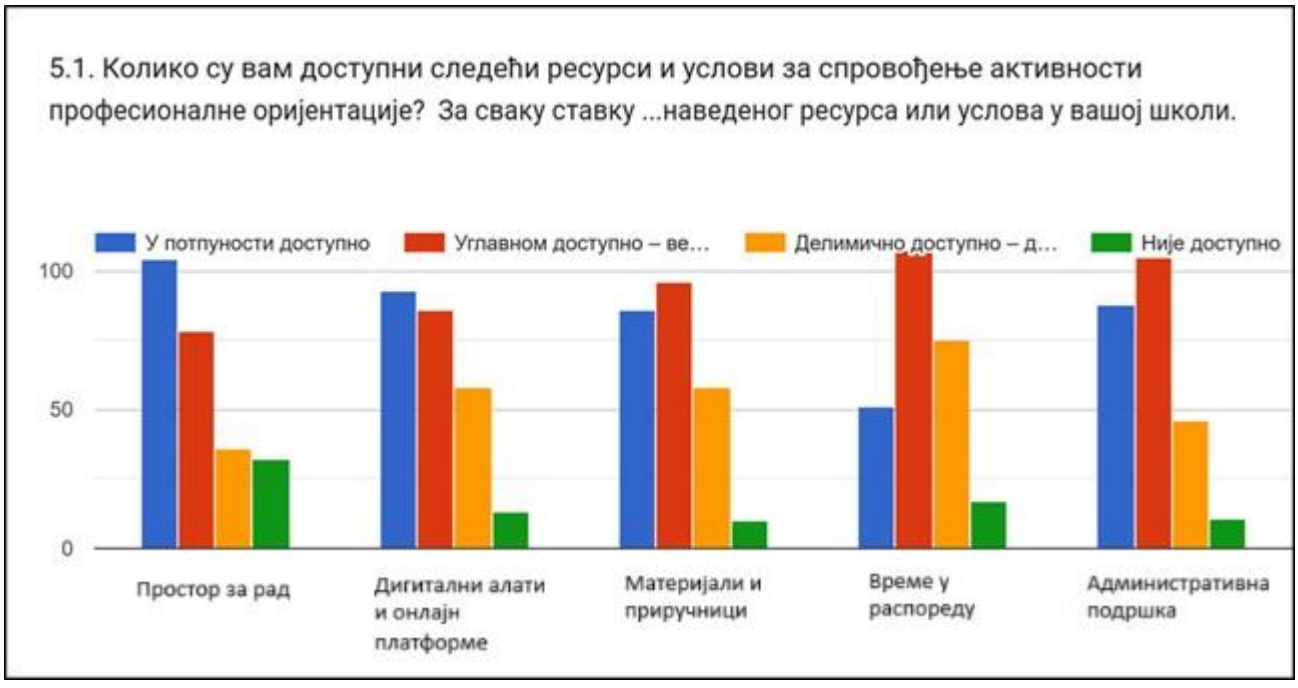

Резултати показују да су *потребни материјали и приручници* за спровођење активности професионалне оријентације у већини школа релативно добро доступни, али са приметним разликама у нивоу опремљености. Око 29% школа наводи да су материјали *у потпуности доступни*, што значи да школски тимови имају све што им је неопходно за планирање и реализацију КВиС активности. Још 33,8% школа истиче да су материјали *углавном доступни*, уз

повремена мања ограничења. То значи да укупно више од 62% школа има стабилан приступ материјалима и приручницима, што представља солидну основу за даљи развој праксе. С друге стране, 28,7% школа наводи да су материјали *само делимично доступни*, односно да су доступни у ограниченом обиму или само у појединим ситуацијама. Ово је значајан налаз јер указује на то да велики број Тимова за ПО функционише уз недовољне ресурсе, што може утицати на квалитет и обим активности. Најмањи број свега 2,4% школа изјављује да материјали *нису доступни*, што представља критичан ниво подршке и указује на потребу за хитним интервенцијама како би ове школе достигле минимални стандард. У целини, налази показују да иако већина школа има барем основни ниво подршке, постоји јасан простор за уједначавање ресурса и додатно снабдевање школских тимова квалитетним, методолошки заснованим материјалима за професионалну оријентацију.

Резултати показују да већина школа има бар умерену могућност да обезбеди време у распореду за активности професионалне оријентације, али уз бројна ограничења. Највећа група школа, 58% наводи да је време „углавном доступно“, што указује да се простор у распореду најчешће налази, али не увек у довољном обиму или у складу са потребама ученика и планираним активностима. Око 24% школа сматра да је време „делимично доступно“, што значи да се активности могу реализовати само повремено, уз значајна ограничења у организацији. Ова категорија је посебно изражена у школама које већ имају преоптерећене наставне распореде или мање кадровске ресурсе. С друге стране, само 20,4% школа пријављује да је време „у потпуности доступно“, што значи да је тек мали број школа успоставио стабилан и предвидив систем у коме је ПО интегрисан у редован распоред. Низак ниво доступности времена је изражен код 2% школа, које наводе да време за ПО уопште није доступно. Иако је ово релативно мали проценат, ове школе се суочавају са структурним препрекама које онемогућавају редовно планирање и реализацију активности.

У целини гледано, налази указују да је планирање времена један од највећих логистичких изазова у школама, јер све активности професионалне оријентације зависе од тога да ли Тим за ПО може да добије простор у распореду. Иако већина школа успева да обезбеди бар делимичну доступност, тек мањи део има услове који омогућавају систематичан и континуиран рад.

Већина школа има солидну административну подршку за реализацију активности професионалне оријентације, али систем није уједначен и значајан број школа и даље се суочава са ограничењима. Највећи број школа (око 46%) наводи да је административна подршка „углавном доступна“, што указује да основне процедуре, евиденције и логистичка помоћ постоје, али нису увек потпуно поуздани или благовремени. Око 38% школа пријављује да је подршка „у потпуности доступна“, што показује да је у значајном делу школа административна структура добро организована и омогућава несметану реализацију активности. Истовремено, око 17% школа има само делимичну доступност административне подршке, што значи да тимови за ПО често морају да импровизују, сами воде евиденције или раде без адекватне логистике. Ово директно утиче на квалитет праћења, документовања и извештавања. Озбиљнији изазов присутан је у око 5% школа, које наводе да административна подршка уопште није доступна. У овим срединама активности ПО зависе искључиво од ентузијазма појединаца, што значајно отежава континуитет и усклађеност са планираним стандардима. У целини посматрано, школе углавном располажу минималним условима за ефикасну реализацију ПО.

Анализа показује да школе у Србији у већини случајева имају основне услове за реализацију активности професионалне оријентације, али са значајним варијацијама у доступности ресурса. Простор за рад и дигитални алати углавном јесу доступни, али више од трећине школа и даље ради у ограниченим условима, што утиче на квалитет индивидуалних и групних активности. Највећи системски изазов представља ограничено време у наставном распореду, јер велики број школа има само делимично или недовољно предвиђеног времена за ПО. Административна подршка је углавном обезбеђена, али није уједначена.

Препоруке за унапређивање могу бити унапређивање инфраструктуре (простор, дигитални алати), развој јединствених алата за евиденцију и административну подршку и структурно решавање питања времена у распореду за ПО, као предуслова за систематичан рад школских тимова.

Одговори показују да школе у великој мери користе комбинацију више врста ресурса, а не ослањају се само на један тип материјала (Графикон 27).

Графикон 27

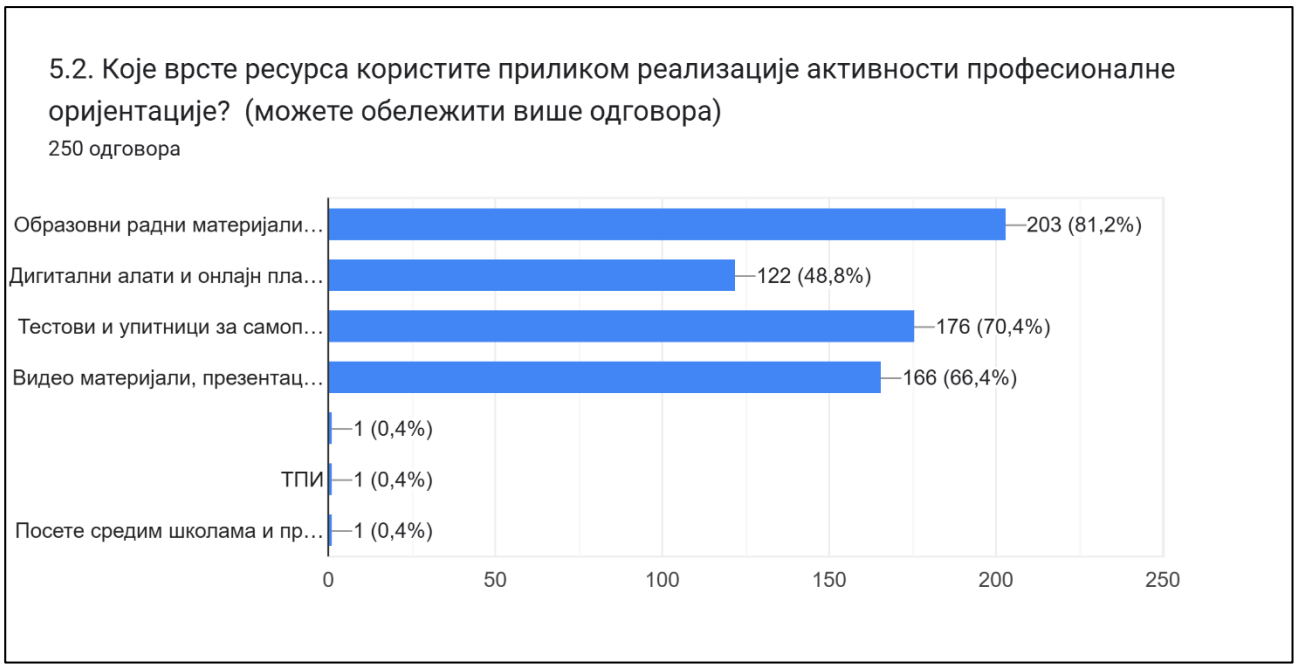

Најзаступљенији су:

- образовни радни материјали (радни листови, приручници, водичи за избор занимања) – појављују се у скоро свим одговорима, било самостално, било у комбинацији са другим ресурсима.
- тестови и упитници за самопроцену – веома су често у употреби, најчешће заједно са образовним материјалима и видео садржајима. Резултат може да укаже да школе препознају значај развијања самоспознаје ученика као кључног елемента ПО/КВиС активности;
- видео материјали и презентације – заступљени су и најчешће се комбинују са радним листовима и тестовима.
- дигитални алати и онлајн платформе – врло често се користе, али ређе самостално. Најчешће су део пакета ресурса (са радним материјалима, тестовима и видео садржајима) што може да покаже да је дигитализација присутна у школама, али да се дигитални алати углавном користе као допуна постојећим материјалима.

Мали број школа наводи само једну врсту ресурса (нпр. само радне материјале или само тестове), док се у већини одговора помиње три или више врста ресурса истовремено. У неколико одговора се, поред наведених опција, додатно истичу посете средњим школама и предузећима, што говори о томе да део школа развија активности КВиС у реалном окружењу.

Већина школа *има неки облик праћења и евалуације* активности професионалне оријентације, али да се оно најчешће своди на формалне извештаје и поступке, док су непосреднији облици евалуације (из угла ученика и наставника) ређе систематизовани (Графикон 28). Скоро свака школа наводи израду годишњег извештаја Тима за професионалну оријентацију као главни начин праћења.

Графикон 28

У великом броју случајева овај извештај је *једини* наведени инструмент евалуације, или представља полазну основу којој се додају други облици (самовредновање школе, самопроцена наставника, евалуациони листови). Самовредновање рада школе је друга по заступљености пракса и често се реализује у пару са годишњим извештајем Тима. Како је реч о општем школском процесу (не искључиво везаном за ПО), резултат може да покаже да се активности професионалне оријентације посматрају као део ширег квалитета рада школе, а мање као засебна област са сопственим индикаторима и алатима. Самопроцена рада наставника након реализованих активности појављује се у значајном броју одговора, али не тако систематично као годишњи извештаји и самовредновање школе. У школама где је самопроцена присутна, она се најчешће комбинује са годишњим извештајем Тима, самовредновањем рада школе и некада и са евалуационим листовима за ученике. Налаз може да укаже да део школа подстиче рефлексивну праксу наставника, али да овај приступ још увек није уједначен на нивоу система. Процена учесника активности (евалуациони лист, анкетни лист након радионице) појављује се знатно ређе од годишњих извештаја и самовредновања. Тамо где постоји, она је обично наведена уз годишњи извештај и самовредновање школе. У неколико одговора се помињу и усмени разговори са ученицима након радионице као допунски вид евалуације. Непосредни повратни подаци о квалитету активности још нису систематски интегрисани у праћење ПО/КВиС у већини школа. У више одговора експлицитно се наводи да „у школи немамо развијену праксу евалуације активности“, понекад и поред тога што школа ипак прави годишњи извештај Тима. Резултат може да указује да се евалуација још увек често схвата као формално извештавање, а мање као систематична анализа ефеката и основа за унапређивање ПО/КВиС услуга.

Одговори школа на отворено питање - мишљење, запажање или предлог који може допринети унапређењу активности професионалне оријентације у школи:

Одговори школа показују да је професионална оријентација препозната као важан део васпитно-образовног рада, али да њена реализација и даље зависи од иницијативе појединачних школа, њихових ресурса и локалних услова. Школе наглашавају да активности које највише доприносе ученицима јесу реални сусрети са светом рада – посете предузећима, презентације средњих школа, сусрети са родитељима који представљају своје професије. Ипак, примену ових активности често ограничава недостатак финансијских средстава, посебно када је неопходан организован превоз, што је највећи изазов школа у мањим и руралним срединама.

Велики број школа указује на потребу за стандардизованим материјалима, савременим тестовима, дигиталним алатима и приручницима, који би олакшали рад тимова и уједначили праксе. Истиче се и значај јачања кадровских капацитета – многе школе сматрају да је неопходан већи број психолога или бар подршка у виду обука и лакше доступних алата за тестирање склоности и интересовања.

Одговори показују и да је ученицима ПО најкориснија када је континуирана и интерактивна, а не ограничена само на завршне разреде. Школе препознају вредност раног упознавања ученика са занимањима и постепеног развијања свести о интересовањима.

Уочљиво је да школе са мањим бројем ученика, као и оне у сеоским срединама, имају ограничени приступ ресурсима, али показују висок ниво ентузијазма и посвећености. Многе школе самостално организују Сајмове образовања, локалне презентације, хоризонталне размене и активности у сарадњи са општином, што показује да су веома мотивисане да ученицима пруже подршку у избору будућег занимања.

Школе поручују да би системска, финансијска и методичка подршка, као и развој или обновљива функционалност дигиталних платформи (попут некадашњег „Водича за основце“), значајно олакшали њихов рад и омогућили квалитетније и равномерније активности професионалне оријентације у свим срединама.

Резиме области „Организација, ресурси и праћење активности Тима за професионалну оријентацију“:

Подаци показују да већина школа располаже основним условима за реализацију активности професионалне оријентације, али да систем карактеришу значајне разлике у доступности простора, материјала, дигиталних алата, времена и административне подршке. Иако су простор и дигитални алати у највећем броју школа доступни, уочава се да приближно трећина школа и даље ради у условима ограничених ресурса, што утиче на обим активности и могућност организовања индивидуалних и групних сусрета са ученицима.

Материјали и приручници су углавном доступни, али скоро трећина школа функционише са делимичним или недовољним ресурсима, што директно утиче на квалитет планирања и реализације ПО. Посебно велики изазов представља доступност времена у школском распореду: већина школа успева да обезбеди време за ПО само делимично или повремено, док мали број школа има стабилно интегрисано време за ове активности. Управо време се показује као највеће логистичко ограничење рада Тимова за професионалну оријентацију.

Административна подршка постоји у већини школа, али није уједначена: док је у добром делу школа функционална и довољна, значајан број школа и даље води евиденције самостално, уз ограничену или непостојећу логистичку подршку. Ово значајно утиче на праћење, документовање и квалитет реализације ПО.

У погледу коришћених ресурса, школе се ослањају на комбинацију више извора – радних листова, тестова, дигиталних алата и видео материјала – што показује да настава ПО није једнодимензионална, већ се често реализује кроз више типова материјала и метода. Део школа укључује и активности у реалном окружењу (посете средњим школама и предузећима), што доприноси развоју практичног увида ученика.

Праћење и евалуација активности најчешће се своде на годишње извештаје Тимова и опште процесе самовредновања школе, док се непосреднији и развојно оријентисани облици евалуације (повратне информације ученика, евалуациони листови, рефлексивна пракса наставника) ређе систематски примењују. Ово указује да евалуација ПО у већини школа има формалан, а не развојни карактер.

У целини, налази показују да су школе успоставиле основни ниво инфраструктуре за професионалну оријентацију, али да систем још увек није уједначен. Кључни изазови односе се на доступност времена, варијабилност у материјалима и дигиталним ресурсима, као и на потребу за систематичнијим административним процедурама и јаснијим моделима праћења и евалуације.

Прилог 1

УПИТНИК

о реализацији активности професионалне оријентације у основним школама у Србији

Поштовани,

У складу са чланом 43. *Закона о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 і 19/2025),* у циљу сагледавања активности професионалне орјентације (у даљем тексту: ПО) које се тренутно спроводе у основним школама у Републици Србији, припремљен је упитник који је пред Вама. Упитник је анониман и намењен је члановима Тима за професионални развој.

Подаци добијени анализом упитника послужиће као полазиште за планирање подршке школама у оквиру регионалног пројекта „Припрема за стручно образовање и обуку кроз каријерно вођење“, који спроводи Аустријска агенција за образовање и интернационализацију (OeAD). Такође, Ваши одговори помоћи ће нам да боље разумемо потребе школа и осмислимо адекватну подршку у области професионалне оријентације.

Фокус и главни циљ пројекта „Припрема за стручно образовање и обуку кроз каријерно вођење“ је подстицање развоја одрживог и висококвалитетног система професионалне оријентације, односно каријерног вођења и саветовања у основним школама. Посебан нагласак стављен је на промоцију стручног образовања и обука (у даљем тексту: VET), како би се омогућио лакши прелазак ученика из основне у средњу стручну школу и подржао развој њихових вештина за доношење информисаних одлука о будућем образовању и каријери, уз активно учешће наставника, родитеља, локалне и пословне заједнице.

На основу наведеног члана Закона школа у сарадњи са установама за професионалну оријентацију помаже родитељима, односно другим законским заступницима и ученицима у избору средње школе и занимања, према склоностима и способностима ученика и у том циљу прати њихов развој и информише их о карактеру и условима рада појединих занимања.

Ради праћења индивидуалних склоности ученика и пружања помоћи ученицима и њиховим родитељима, односно другим законским заступницима у избору средње школе и занимања, школа формира тим за професионалну оријентацију, у чијем саставу су стручни сарадници и наставници.

Тим за професионалну оријентацију реализује програм професионалне оријентације за ученике седмог и осмог разреда.

Подаци ће се разврставати по регионалном принципу , па у складу са тим потребно је да у уводном делу изабрете општину, као и надлежну школску управу на чијој територији се налази Ваша школа.

1. Подаци о Тиму за професионалну оријентацију

1.1. У Вашој школи постоји формално формиран Тим за професионалну оријентацију[2]:

☐ Да

☐ Не

(заокружити један од понуђених одговора)

1.2. Ко чини Тим за професионалну оријентацију у Вашој школи?

☐ Стручни сарадници

☐ Одељењске старешине

☐ Наставници

☐ Други појединци (навести): _____

(могуће је заокружити више од једног одговора)

1.3. Са којим спољним актерима школа сарађује у реализацији активности професионалне оријентације?

(могуће је заокружити више одговора)

☐ Национална служба за запошљавање
☐ Привредна комора Србије / регионалне коморе
☐ Средње школе
☐ Локални послодавци, компаније, занатске радње
☐ Високошколске установе (факултети, високе школе)
☐ Локална самоуправа
☐ Центар за социјални рад
☐ Удружења грађана
☐ Установе културе и јавне институције у локалној заједници
☐ Друге установе за професионалну оријентацију
☐ Друго (навести): _____

1.4. Барем један члан Тима за ПО похађао је обуке из области КВиС из Каталога акредитованих обука Завода за унапређивање образовања и васпитања :

☐ Да, једну обуку

☐ Да, више обука

☐ Нико из тима није похађао такве обуке

(заокружити један од понуђених одговора)

---

[2] Закон о основном образовању и васпитању, ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 і 19/2025), Професионална оријентација ученика, Члан 43

1.5. Барем један члан тима за ПО похађао је друге обуке које су допринеле развоју компетенција за каријерно вођење и саветовање (КВиС):

☐ Да, једну обуку

☐ Да, више обука

☐ Нико из тима није похађао такве обуке

(заокружити један од понуђених одговора)

1.6. Чланови тима за професионалну оријентацију упознати су са садржајем Правилника о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања[3]:

☐ Да

☐ Не

(заокружити један од понуђених одговора)

2. Планирање активности Тима за ПО

2.1. Годишњи план рада Тима за професионалну оријентацију саставни је део Годишњег плана рада школе:

☐ да

☐ не

(заокружити један од понуђених одговора)

2.2. Тим за професионалну оријентацију учествује у припреми дела Школског програма[4] и дела Годишњег плана рада школе који се односи на активности професионалне оријентације (Програм професионалне оријентације) и прати њихово остваривање:

0 – немам довољно информација да бих могао/ла да проценим

1 – уопште се не слажем

2 – углавном се не слажем

3 – углавном се слажем

4 – у потпуности се слажем

(заокружите број испред одговарајуће ставке и на тај начин процените у којој мери се дата тврдња односи на ваш школски Тим за ПО)

[3] Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања[3] усвојен је 19. јуна 2019. године ("Службени гласник РС", број 43/19) (у даљем тексту: Стандарди КВиС)

[4] Закон о основном образовању и васпитању ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 і 19/2025) , Школски програм, Члан 27.

2.3. У школи се примењује се Програм професионалне оријентације за ученике седмог и осмог разреда:

☐ у потпуности

☐ делимично

☐ у припреми је

☐ није израђен

(заокружити један од понуђених одговора)

2.4. Ко учествује у планирању активности професионалне оријентације у Вашој школи?

☐ Тим за ПО

☐ Стручни сарадници који нису чланови тима

☐ Наставници који нису чланови тима

☐ Одељењске старешине који нису чланови тима

☐ Руководство школе

☐ Ученици

☐ Родитељи

☐ Други (навести): _____

(могуће је заокружити више одговора)

2.5. Годишњи план рада Тим за професионалну оријентацију садржи:

☐ назив активности и задатке у оквиру активности

☐ опис активности и задатка

☐ циљну групу

☐ циљеве активности

☐ исходе активности

☐ носиоце активности

☐ сараднике у реализацији

☐ динамику и трајање активности

☐ ресурсе

☐ начин праћења активности.

(могуће је заокружити више одговора)

2.6. Годишњим планом рада школе, у делу који се односи на самовредновање[5], планирају се активности у функцији самовредновања и унапређивања рада Тима за професионалну оријентацију:

☐ да

☐ не

(заокружити један од понуђених одговора)

3. Области, врсте и начин реализације активности професионалне оријентације

3.1. Које од наведених области активности каријерног вођења и саветовања (КВиС) се реализују у Вашој школи?

☐ каријерно информисање

☐ каријерно саветовање

☐ обучавање за вештине управљања каријером[6].

(можете обележити више одговора)

3.2. Наредне тврдње описују различите аспекте рада Тима за професионалну оријентацију (Тим за ПО):

Тврдња	0	1	2	3	4
Организује и спроводи различите активности (активности каријерног саветовања, каријерног информисања и обучавања за вештине управљања каријером) у складу са Стандардима КВиС	☐	☐	☐	☐	☐
Организује и спроводи различите активности (активности саветовања, информисања и обучавања за вештине управљања каријером) кроз међупредметно повезивање исхода и садржаја различитих предмета	☐	☐	☐	☐	☐
Остварује сарадњу са релевантним актерима у локалној заједници (средње школе, Национална служба за запошљавање, локална самоуправа, привредни субјекти и др.) ради планирања и спровођења активности професионалне оријентације и подршке ученицима у избору даљег школовања	☐	☐	☐	☐	☐
Остварује сарадњу са другим тимовима у школи	☐	☐	☐	☐	☐

[5] Правилник о вредновању квалитета рада установе, Службени гласник РС, бр. 10/2019 од 15.02.2019. године, члан 4: "Установа је дужна да самовредновање спроводи сваке године по појединим областима квалитета, а сваке четврте или пете године – у целини."

[6] Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања, "Службени гласник РС", број 43 од 19. јуна 2019.: „Вештине управљања каријером – компетенције које помажу појединцу да идентификује своје постојеће вештине, развије циљеве личног и професионалног учења и развоја и предузме акције у смеру унапређења своје каријере. Развој вештина управљања каријером претпоставља активну улогу појединца у континуираном прикупљању, анализи, и организацији информација о себи, образовним и каријерним могућностима, као и одговоран приступ доношењу одлука и управљању каријером у прелазним периодима и неочекиваним променама “.

Сарађује са тимовима за ПО или тимовима за КВиС из других школа у локалној заједници ради размене информација и обезбеђивања континуитета подршке ученицима при избору даљег школовања	☐	☐	☐	☐	☐
Подстиче ученике да препознају, бележе и представе своја постигнућа, интересовања и искуства (нпр. кроз школске активности, учешће у пројектима, секцијама и слично).	☐	☐	☐	☐	☐

(0 - немам довољно информација, 1 - уопште се не слажем, 2 - углавном се не слажем, 3 - углавном се слажем, 4 - у потпуности се слажем)

Заокружите број испод одговарајуће ставке и на тај начин процените у којој мери се дата тврдња односи на Ваш школски Тим за ПО)

3.3. У којој мери се следеће активности професионалне оријентације / каријерног вођења спроводе у Вашој школи?

Активност	**Уопште се не спроводи**	**Повремено**	**Редовно током школске године**
Информисање ученика о образовним профилима и могућностима наставка школовања у средњим школама	☐	☐	☐
Каријерно информисање ученика о занимањима и свету рада	☐	☐	☐
Индивидуално каријерно саветовање (индивидуални разговори са ученицима о интересовањима, способностима и вредностима)	☐	☐	☐
Групно каријерно саветовање	☐	☐	☐
Тестирање ученика	☐	☐	☐
Радионице за развој вештина доношења одлука о школовању и каријери	☐	☐	☐
Job shadowing - програм Сенка на послу/посматрање на радном месту	☐	☐	☐
Реални сусрети са светом рада (ученици се упознају са различитим професијама, радним окружењем, испробавају радне задатке и тако проверавају избор жељеног занимања / школовања кроз посету компанијама)	☐	☐	☐
Посете средњим школама	☐	☐	☐
Посете сајмовима образовања	☐	☐	☐
Презентације бивших ученика или представника различитих занимања	☐	☐	☐
Упознавање са занимањима кроз школске пројекте	☐	☐	☐

Сарадња са родитељима у процесу професионалне оријентације ученика	☐	☐	☐
Друго (навести): _____	☐	☐	☐

3.4. Опишите једну активност професионалне оријентације / каријерног вођења и саветовања коју сматрате посебно успешном у вашој школи. Наведите циљ активности, циљну групу, начин реализације и исходе активности.

(отворено питање)

4. Обухват ученика и ефекти активности професионалне оријентације

4.1. Молимо наведите укупан број ученика VII и VIII разреда у вашој школи:

4.2. Процените приближно колики је проценат ученика VII и VIII разреда који су током школске године укључени у активности професионалне оријентације:

☐ 0–25%
☐ 26–50%
☐ 51–75%
☐ 76–100%

(заокружити један од понуђених одговора)

4.3. У Вашој школи се редовно планира и спроводи испитивање потреба ученика за каријерним вођењем и саветовањем/професионалном орјентацијом.

0 – немам довољно информација да бих могао/ла да проценим

1 – уопште се не слажем

2 – углавном се не слажем

3 – углавном се слажем

4 – у потпуности се слажем

(заокружите број испред испод одговарајуће ставке и на тај начин процените у којој мери се дата тврдња односи на Ваш школски Тим за професионалну оријентацију)

4.4. Активности у Годишњем плану рада Тима за професионалну оријентацију осмишљене су тако да активно укључују различите групе ученика.

0 – немам довољно информација да бих могао/ла да проценим

1 – уопште се не слажем

2 – углавном се не слажем

3 – углавном се слажем

4 – у потпуности се слажем

(заокружите број испод одговарајуће ставке и на тај начин процените у којој мери се дата тврдња односи на Ваш школски Тим за професионалну оријентацију)

4.5. Кроз активности Тима за ПО, код ученика се најчешће развијају следеће вештине и компетенције:

(можете обележити више одговора)

☐Истраживање себе у контексту личног и професионалног развоја

☐ Формирање слике о себи у односу на образовне и каријерне могућности

☐ Избор релевантних извора информисања о образовним и каријерним могућностима

☐ Активно и континуирано информисање о образовним и каријерним могућностима

☐ Коришћење релевантних информација ради доношења одлука

☐ Планирање каријерног развоја

☐ Праћење и вредновање каријерног развоја

☐ Управљање каријерним развојем у условима прелазних периода и неочекиваних промена.

4.6. Које међупредметне компетенције[7] се развијају код ученика кроз активности професионалне оријентације?

(можете обележити више одговора)

Опште међупредметне компетенције за крај обавезног основног образовања и васпитања:

1) компетенција за учење;

2) одговорно учешће у демократском друштву;

3) естетичка компетенција;

4) комуникација;

5) одговоран однос према околини;

6) одговоран однос према здрављу;

7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву;

8) рад са подацима и информацијама;

9) решавање проблема;

10) сарадња;

11) дигитална компетенција.

[7] Члан 12, Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88 од 29. септембра 2017, 27 од 6. априла 2018 - др. закони, 10 од 15. фебруара 2019, 6 од 24. јануара 2020, 129 од 28. децембра 2021.),

4.7. Како бисте оценили заинтересованост ученика за активности професионалне оријентације?

☐ Веома слаба
☐ Умерена
☐ Добра
☐ Висока
☐ Не могу да проценим

(заокружити један од понуђених одговора)

4.8. На који начин ученици најрадије учествују у активностима професионалне оријентације?

☐ Кроз радионице и разговоре у одељењу
☐ Кроз индивидуалне разговоре/саветовање
☐ Кроз посете школама, компанијама или установама
☐ Кроз онлајн активности (тестови, видео материјали итд.)
☐ Друго (навести) _____

(заокружити један од понуђених одговора)

4.9. Да ли и на који начин школа прикупља повратне информације од ученика о спроведеним активностима?

☐ Да, кроз анкету или упитник
☐ Да, кроз разговоре са ученицима
☐ Не, али је планирано
☐ Не, не спроводимо прикупљање повратних информација

(заокружити један од понуђених одговора)

4.10. У којој мери се у вашој школи прате ефекти активности професионалне оријентације на ученике (нпр. у којој мери су ученици информисани, мотивисани и способни да донесу одлуку о даљем школовању на основу својих интересовања и способности)?

☐ уопште се не прате

☐ делимично се прате

☐ у значајној мери се прате

☐ у потпуности се прате

☐ немам довољно информација да бих могао/ла да проценим

(заокружити један од понуђених одговора)

4.11. У којој мери се у вашој школи води евиденција о активностима професионалне оријентације?

☐ уопште се не води
☐ повремено се води
☐ делимично се води
☐ редовно и систематично се води
☐ немам довољно информација да бих могао/ла да проценим

(заокружити један од понуђених одговора)

5. Организација, ресурси, праћење активности Тима за професионалну оријентацију

(простор, материјали, дигитални алати, административна и организациона подршка)

5.1. Колико су вам доступни следећи ресурси и услови за спровођење активности професионалне оријентације?

(заокружите одговарајућу оцену за сваку ставку)

Ресурс / услов	**У потпуности доступно**	**Углавном доступно***	**Делимично доступно****	**Није доступно**
Простор за рад / активности (нпр. каријерни кутак, учионица)	☐	☐	☐	☐
Дигитални алати и онлајн платформе	☐	☐	☐	☐
Потребни материјали и приручници	☐	☐	☐	☐
Време у распореду за активности	☐	☐	☐	☐
Административна подршка (евиденција, извештаји)	☐	☐	☐	☐

*ресурс је већином доступан, тј. већи део потреба се може задовољити, али можда понегде постоје ограничења.
**ресурс је само делимично доступан, тј. значајан део потреба није покривен.

5.2. Које врсте ресурса користите приликом реализације активности професионалне оријентације?
(можете обележити више одговора)

☐ Образовни радни материјали (радни листови, приручници, водичи за избор занимања)
☐ Дигитални алати и онлајн платформе
☐ Тестови и упитници за самопроцену
☐ Видео материјали, презентације
☐ Друго (навести): _____

5.3. На који начин школа прати и евалуира спровођење активности професионалне оријентације?

(можете обележити више одговора)

☐ кроз самопроцену рада наставника (након реализованих активности)

☐ кроз израду годишњег извештаја Тима за професионалну оријентацију

☐ кроз самовредновање рада школе

☐ кроз процену учесника активности (нпр. евалуациони лист) након саме активности

☐ у школи немамо развијену праксу евалуације активности

☐ нешто друго _____

5.4. (Отворено питање)

Уколико желите, поделите своје мишљење, запажање или предлог који може допринети унапређењу активности професионалне оријентације у вашој школи: